

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO

YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALouden JA HALLINNON ALA

NAINEN SIJOITTAJANA 2020-LU- VULLA

TEKIJÄ/T Johanna Päivinen, Eija Kokkonen, LL19SM, 11.11.2022

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala			
Tutkinto-ohjelma Liiketalouden tutkinto-ohjelma			
Työn tekijät Johanna Päivinen, Eija Kokkonen			
Työn nimi Nainen sijoittajana 2020-luvulla			
Päiväys	11.11.2022	Sivumäärä/Liitteet	61/1
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t)			
Tiivistelmä			
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten nykyajan naiset sijoittavat ja onko Covid-19 pandemia, Ukrainan hyökkäyssota ja inflaatio vaikuttaneet naisten sijoitusinnostukseen. Opinnäytetyön teoriaosuus käsittelee pääaiheinaan sijoitustoimintaa yleisesti, naista sijoittajana ja taloudenhallintaa sekä sijoitusstrategiaa ja sijoitusinstrumentteja.</p> <p>Tutkimuksen kohteeksi valikoitui Facebookin Vauras Nainen-ryhmäläiset, jossa jäseniä on yli 81 000 ja tämä oli tutkimuksen perusjoukko. Tutkimus toteutettiin kokonaisotantana ja se laadittiin käyttäen Webropol-kyselyjen laadintaohjelmaa. Ajankohta julkaisulle oli lokakuun alussa 2022 ja vastausaikaa oli yhteensä 8 vuorokautta. Loppuun vietyjä vastauksia saimme yhteensä 67. Tämä oli melko vähän, vaikka nostimme kyselyn kaksi kertaa uudelleen uutisvirtaan. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää, joka valikoitu parhaaksi vaihtoehdoksi tämän tutkimuksen kannalta.</p> <p>Kyselyn tulosten analysoinnin perusteella havaitsimme, että ryhmän naiset ovat aktiivisia ja innostuneita sijoittajia, jotka eivät kaihda riskejäkään ja sijoittavat suurimmaksi osaksi suoriin osakkeisiin. Naiset ovat selvästi perehtyneet sijoittamisen maailmaan ja ymmärtävät korkoa korolle ilmiön, sekä pitkän sijoitushorisontin hyödyt parempaa voittoa tavoitellessaan. Vastuullisuuden merkitys vastaajille ei ollut selvästikään ensisijainen tekijä sijoitustuotteita valitessa, mutta se koettiin silti usean mielestä jonkin verran tärkeänä. Arvoihin perustuva eettisyys oli sen sijaan hyvin tärkeä asia suurimmalle osalle vastaajista. Covid-19 pandemia on vaikuttanut kyselyn perusteella innokkuutena perehtyä sijoittamisen maailmaan entistä enemmän lukemalla kirjoja, seuraamalla sijoitusvaikuttajia Instagramissa, sekä hakemalla tietoa sijoittamisesta.</p>			
Avainsanat			
Sijoitustoiminta, Nainen sijoittajana, Osake, Rahastot, Vastuullisuus, Covid-19 pandemia, Ukrainan sota			

Field of Study Social Sciences, Business and Administration	
Degree Programme Degree Programme in Business and Administration	
Authors Johanna Päivinen, Eija Kokkonen	
Title of Thesis Women as investors in 2020s	
Date 11.11.2022	Pages/Appendices 61/1
Client Organisation /Partners	
<p>Abstract</p> <p>The aim of the thesis was to find out how modern women invest and how the Covid-19 pandemic, the war of Ukraine and inflation have affected women's investment motivation. The theory part of the thesis mainly deals with investment activities in general, women as investors, financial management as well as investment strategy and investment instruments.</p> <p>The target audience of the study were the members of the Facebook group Vauras Nainen, which has more than 81,000 members. They formed the research population. The research was conducted on a total sample, the survey tool Webropol. The survey was published at the beginning of October, and the respondents were given 8 days to answer. The quantitative research method was chosen as the research method.</p> <p>Based on the results of the survey, women in the Facebook group were active and well-informed investors that were not afraid of risk. Investing in shares was the most popular method of all alternatives, and after that came mutual funds. Corporate Responsibility was not prime concern when choosing an investment target. The Covid-19 pandemic had increased women's enthusiasm for investing. Ethical investing was felt to be important, and the respondents emphasized long-term investment from the point of view of higher returns.</p>	
<p>Keywords Investment activity, Woman as an investor, Share, Funds, Corporate responsibility, Covid-19 pandemic, Ukrainian war</p>	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	SIJOITUSTOIMINNASTA YLEISESTI	8
2.2	Taloudellinen riippumattomuus	9
2.3	FIRE eli Financial Independence Retire Early	9
2.4	Vastuullisuus	10
2.5	Eettinen sijoittaminen (Ethical Investing).....	11
3	NAINEN SIJOITTAJANA JA TALOUDENHALLINTA	12
3.1	Nainen sijoittajana	12
3.2	Mihin naiset sijoittavat.....	13
3.3	Sukupuolten tasa-arvo taloudessa	14
3.4	Mahdollisuus säästämiseen tulotasosta riippumatta	15
3.5	Taloudenlukutaito	16
4	SIJOITUSINSTRUMENTIT JA SIJOTUSSTRATEGIA	17
4.1	Osakkeet.....	17
4.2	Hyvä yhtiö sijoittajan näkökulmasta	17
4.3	Rahastot.....	18
4.4	Passiiviset indeksirahastot vs. aktiivisesti hoidetut rahastot.....	19
4.5	Sijoitusstrategian laatiminen	19
4.6	Sijoitushorisontti	20
4.7	Kasvusijoittaminen	21
4.8	Osinkosijoittaminen.....	21
4.9	Arvosijoittaminen	22
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA KÄYTETTY TUTKIMUSMENETELMÄ.....	23
5.1	Tutkimuskohde ja tavoitteet	23
5.2	Tutkimusmenetelmän valinta ja perustelut.....	23
5.3	Kyselyn laatiminen	24
5.4	Eettisyys ja luotettavuus.....	24
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	26
6.1	Kyselytutkimus.....	26
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	42
7.1	Yhteenveto.....	42

7.2	Aikataulu	43
7.3	Pohdinta ja ammatillinen kehittyminen	43
7.4	Merkittävimmät johtopäätökset tutkimuksen tuloksista	44
7.5	Eettisyys ja luotettavuus.....	47
7.6	Tavoitteet ja niiden toteutuminen	47
LIITE 1: KYSELY: NAINEN SIJOITTAJANA 2020-LUVULLA		51

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä tutkittiin nykyajan modernien naisten sijoittamista. Näkökulmina tutkimuksessa olivat Covid19-pandemia, Ukrainan sota, ilmastonmuutos ja vastuullisuuden merkitys sijoitusratkaisuja tehdessä. Meneillään oleva energiakriisi ja mahdollinen taantuman uhka ovat tärkeitä ja ajankohtaisia aiheita. Opinnäytetyössä tutkittiin millä tavoin se on saanut ihmiset varautumaan oman talouden kiristymiseen ja onko se vaikuttanut heidän tekemiinsä sijoitusratkaisuihin.

Viime vuodet ovat olleet monin tavoin haasteellisia ja ennalta-arvaamattomia maailmanlaajuisesti tarkasteltuna. Edelleen jatkuva Covid-19 pandemia ja Venäjän aloittama sota Ukrainaan ei ole voinut olla vaikuttamatta suomalaistenkaan elämään. Kyselytutkimuksessa selvitettiin niiden vaikutusta naisten sijoitusratkaisuihin. Näiden kahden ison kriisin vaikutukset ovat näkyneet ja tulevat vielä pitkään näkymään mm. hintojen kohoamisena ja inflaation kasvamisena. Hintojen nousun kerrannaisvaikutus on suuri ja näkyy monin eri tavoin jokapäiväisessä elämässä niin yritysten, kuin kotitalouksien tekemissä mahdollisuuksissa käyttää rahaa. Korkealla inflaatiolla on merkittävä yhteiskunnallinen vaikutus yritysten mahdollisuuksiin ja rohkeuteen tehdä investointeja (Euro & Talous 2022.)

Sijoittaminen tässä maailmantilanteessa sodan riehussa Euroopassa voi tuntua kylmältä ja turhalta ajatukselta. Naiset ovat usein miehiä emotionalisempia, joten kyselyssä kartoitettiin sitäkin, onko tällä vaikutusta sijoittamiseen jollain tapaa. Lisäksi selvitettiin kuinka rohkeita nykyajan modernit naiset ovat ottamaan riskiä ja millä hinnalla he sen tekevät. Vastuullisuus on tärkeä aihe nykyään joka asiassa, myös sijoittamisessa. Tutkimuksessa haluttiin tietää, miten megatrendi vastuullisuus vaikuttaa sijoittamiseen ja sijoitustuotteiden valintaan.

Ukrainan sota sekä meneillään oleva energiakriisi on varmasti saanut ihmiset pohtimaan omaa kulutustaan. Useat se on saanut myös huolestumaan omasta taloudesta koska hinnat nousevat kiihtyvään tahtiin. Juho Kostiainen maaliskuun 2022 artikkelissaan arvioi, että Suomen talouskasvu tulee heikkenemään 1–2,5 % tänä vuonna, koska Venäjä hyökkäsi naapurimaahansa Ukrainaan. Hänen arvionsa mukaan vaikutukset johtuvat siitä, että vienti vähentyy, kulutus vähenee ja ostovoima heikkenee ja supistuu. Vaikutusta on myös sillä, että rahaa on käytössä entistä vähemmän ja yleisesti vallitseva epävarmuus taloudessa on myös omiaan vähentämään ostovoimaa (Juho Kostiainen 2022.)

Hintatason nouseminen näkyy jokapäiväisten ja välttämättömien tuotteiden ja palveluiden hinnoissa, jolloin rahaa ei enää jää yhtä paljon muuhun kuluttamiseen tai säästöön. Tutkimuksessa haluttiin selvittää riittääkö erityisesti naisilla enää rahaa säästämiseen ja sijoittamiseen, kun heidän tulotonsa on usein matalampi miehiin verrattuna. Tällä hetkellä on nähtävissä, että osakekurssit ovat syöksyneet alaspäin roimasti. Kyselyssä selvitettiin, kuinka ja onko se vaikuttanut sijoittamiseen, onko ostoja kenties tehty lisää, vai onko menty tekemään jopa paniikkiratkaisuja ja myyty kaikki, tai osa pois. Pandemia ja sota ovat vaikuttaneet ihmisten kulutuskäyttäytymiseen, ja moni on tehnyt muutoksia omaan taloudenhallintaan. Muutokset tulivat joko pakon sanelemana, varautumisena tulevaan tai omien arvojen muuttumisena. Jos tästä kaikesta täytyy etsiä jotain positiivista niin viimeistään tässä vaiheessa olisi hyvä tarkastella omia valintoja ja niiden vaikutusta tulevaisuuteen.

Vallitseva tilanne on saanut ihmisten pohtimaan oman talouden vakavaraisuutta, turvaverkostoja ja varautumista erilaisiin lyhyiden ja pitkän tähtäimen menoihin. Sijoittaminen nähdään yhtenä mahdollisuutena kasvattaa varallisuutta ja olla yhtenä menetelmänä varautuessa erilaisiin tulevaisuuden tilanteisiin. Käteisen rahan arvo laskee inflaation vaikutuksesta ja tämä kirpaisee enemmän naisia, koska naisilla on usein enemmän käteistä rahaa kuin miehillä (Pietilä 2022.)

Valtaosa sijoittajista uskoo voivansa vaikuttaa omilla valinnoillaan ilmastonmuutoksen torjumiseen. LähiTapiolan teettämässä arjen kyselyssä tuli ilmi, että sijoittajat uskovat voivansa vaikuttaa tehokkaimmin ilmastonmuutokseen, kun he ostavat vastuullisten yritysten osakkeita. 41 % uskoo voivansa vaikuttaa sijoittamalla jopa ilmastonmuutoksen hillintään. Näin uskoo myös Outi Kalpio LähiTapiolan varainhoidon johtaja. Hän uskoo siihen, koska esimerkkejä ja todisteita on nähtävillä kansainvälisiltä markkinoilta, kun sijoittajat ovat päässeet vaikuttamaan esimerkiksi yhtiökokousten ja vaikuttamishankkeiden kautta yritysten toimintaan ja raportointiin läpinäkyvyyteen. Toinen tehokas tapa vaikuttaa ilmastonmuutokseen on sijoittaa arvopapereihin, joilla rahoitetaan ympäristön suoje-
lua ja sitä tukevia hankkeita sekä innovaatioita (Aunola 2020.)

Maailma muuttuu myös muilla tavoilla ja ilmastonmuutos on yksi niistä. Yksi keino sen hidastamiseen on kulutuksen vähentäminen. Toivottavasti mahdollisimman moni olisi valmis tarkastelemaan omia elämäntapojaan ympäristömme hyväksi. Tässä kohtaa on hyvä hetki myös vaikuttaa omilla teoilla omiin valintoihimme. Käytämmekö uusiutuvaa energiaa, miten hankkimamme materiaa voidaan kierrättää ja millainen hiilijalanjälki kokonaiskulutuksestamme jää (Sipari 2022.)

Naisten sijoittaminen on nostanut suosiotaan valtavasti ja kyselytutkimuksen suurimpana tavoitteena on saada lisätietoa "Vauras nainen" Facebook-ryhmään jaetulla kyselyllä eri-ikäisten naisten sijoitusvarallisuuden määrästä, sijoitusinstrumenteista, sekä naisten keskuudessa suosituimmista sijoitustavoista.

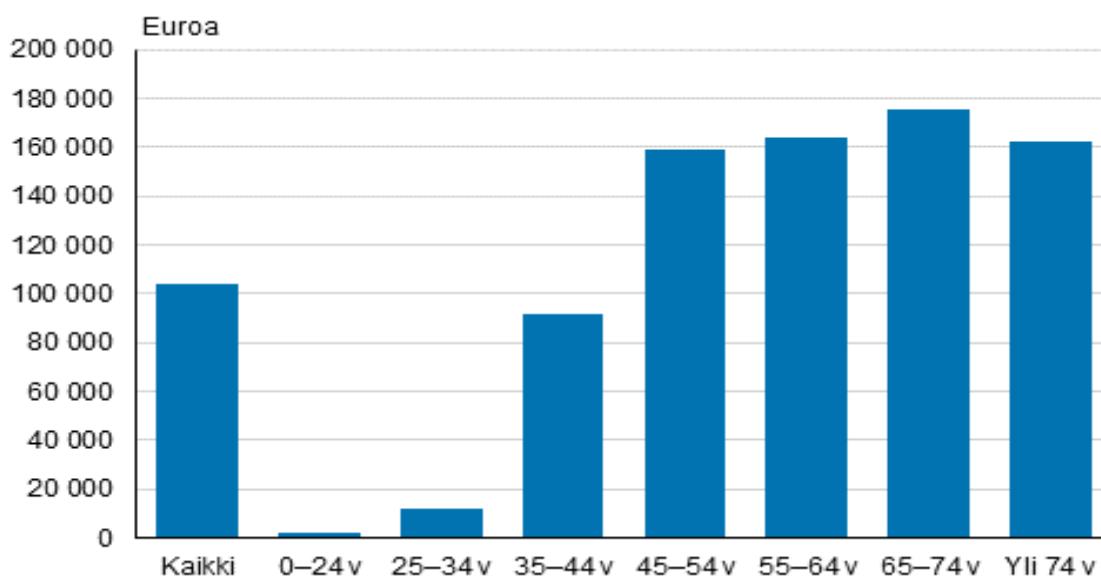
Opinnäytetyön valikoitui mielenkiinnosta erityisesti tätä aihetta kohtaan. Opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa selkeää lisätietoa aiheesta ihan kaikille meille tavallisille suomalaisille naisille, jotka ovat kiinnostuneita sijoittamisesta ja oman talouden hallinnasta sekä vaurastumisesta, mutta ovat ehkä vielä epävarmoja, kuinka lähteä liikkeelle.

2 SIOITUSTOIMINNASTA YLEISESTI

2.1 Mitä sijoittaminen on

Sijoittamisen ydinajatus on saada tuottoa sijoitetulle pääomalle. Sijoituksille halutaan saada mahdollisimman hyvä tuotto ja minimoida riskit. Riskiä voidaan laskea hajauttamalla. Hajauttamisesta on hyvä tehdä sijoituksia ajallisesti hajauttamalla sekä allokoimalla. Ajallinen hajauttaminen tapahtuu kätevästi niin, että sijoittaja tekee ostoja säännöllisesti. Ostamalla ajallisesti eri aikoihin ei sijoittaja päädy tekemään vain huippusesongin kalliita kauppvoja. Pitkä sijoitushorisontti, eli aika tasoittaa kurssien vaihteluista aiheutuneita heilahteluita. Toinen tapa hajauttaa on allokointi, tällöin sijoittaja ei osta pelkästään yhtä tai kahta eri sijoitustuotetta. Tärkeää on huomioida myös aiheutuvat kustannukset ja niiden vaikutus tuottoihin (Myllyoja & Kullas 2010, 125–128.)

Tilastokeskuksen kuvasta näkee, mikä oli suomalaisten mediaani nettovarallisuus vuonna 2019. Alla oleva taulukko havainnollistaa kotitalouksien keskimääräisen nettovarallisuuden (varat-velat) henkilön iän mukaan vuonna 2019.

KUVA 1. Puolella kotitalouksista nettovarallisuutta yli 104 000 euroa vuonna 2019 (Suomen virallinen tilasto SVT)

Tilastokeskuksen tiedon mukaan vuonna 2019 puolella kotitalouksilla oli nettovarallisuus yli 104000 euroa, tämä luku on mediaani ja se tulee ilmi Tilastokeskuksen Kotitalouksien varallisuus -tilastosta vuodelta 2019. Kotitalouksista neljäsosalla nettovarallisuutta oli kertynyt yli 257900 euroa ja toisella neljäsosalla alle 9400 euroa. Kaikista varakkaimpia olivat ikäluokassa 65–74-vuotiaat ja tästä voikin päätellä, että he ovat jo kypsään ikään ehtineitä aikuisia, jotka ovat mahdollisesti jo eläköityneet ja kerenneet kartuttaa varallisuuttaan koko työssäoloaikansa. Vähiten varallisuutta oli kertynyt 0–24-vuotiaille ja toiseksi vähiten 25–34-vuotiaiden ryhmässä. Tähän löytyy hyvin luonnollinen selitys, 0–24-vuotiaat ovat joko lapsia tai nuoria, tai nuoria aikuisia. 25–34-vuotiaat taas elävät mahdollisesti jo ruuhkavuosia ja työelämä on nuoremmilla vasta aloitettu, joten varallisuutta ei ole ehtinyt kertyä (Suomen virallinen tilasto SVT.)

Sijoittajaksi ryhdyttäessä perehtyminen sijoitustoiminnan verotukseen on suositeltavaa. Tuloveroissa kerrotaan pääomatulon verotuksesta, sijoitustoiminnan tuotot verotetaan pääomatulona. Pääsääntönä on, että 30 000 euroon asti menee veroa 30 % ja siltä ylittävältä osalta 34 % ja verotus tapahtuu silloin, kun myyt sijoituksiasi pois. Veroa maksat vain voitosta, eli sijoituksen tuotto-osuudesta, et sijoittamastasi omasta pääomasta (Tuloverolaki 1535/1992, 2 luku.) Verotus ei ole yksinkertainen yksityissijoittajallekaan, vaan verotuksessa on monia poikkeuksia. Arvo-osuustilillä maksat veron vuosittain, kun taas osakesäästötililtä nostamasi rahan verot maksat vasta kun todella nostat sieltä tuottoa (Nordnet julkaisuaika tuntematon.)

Rahastot saattavat olla verotuksellisesti ajateltuna järkeviä valintoja, mutta vaihtoehtojen välillä kannattaa tehdä huolellista vertailua. Rahastosijoittaja voi valita aktiivisen tai passiivisen indeksirahaston. Rahastojen tuottoja ja kuluja on hyvä vertailla. Sijoittaja voi halutessaan hyödyntää sijoitusvinkkinä www.morningstar.fi sivustolla saatujen tähtien sekä mitalien määrän perusteella. Tällä sivustolla asiantuntijat ovat asettaneet rahastoja paremmuusjärjestykseen esimerkiksi tuottojen, vastuullisuuden ym. perusteella (Morningstar 2022.)

2.2 Taloudellinen riippumattomuus

Taloudellisella riippumattomuudella pyritään tilaan, jossa elämisen välttämättömät kustannukset tulevat katetuksi ns. passiivisilla tuloilla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että elämisen kulut eivät vaadi työssä käymistä tai sosiaaliturvan kautta saavutettua tuloa (Inkinen 2021, 6.)

Inkinen (2021, 6) mukaan taloudelliselle riippumattomuudelle on olemassa erilaisia määritelmiä ja sitä voi määrittää eri tavoin. Yhdelle taloudellista riippumattomuutta voi olla se, että nuori aikuinen pärjää omillaan ja kykenee maksamaan omat kulunsa ilman vanhempien taloudellista tukea, kun taas toinen voi ajatella asiaa niin, että taloudellinen riippumattomuus eliminoi palkkatyön tarpeellisuuden. Voisi summata, että taloudellinen riippumattomuus on tila, jossa yksilö voi tehdä valintoja omasta vapaasta tahdostaan ilman riippuvuutta työstä tai toimeentulosta, eli rahoituksen miettimisestä valinnoilleen.

2.3 FIRE eli Financial Independence Retire Early

Inkinen (2021, 2, 9) mukaan FIRE, eli Financial Independence Retire Early tarkoittaa taloudellista riippumattomuutta ja tavoitetta eläköityä varhain, jo ennen varsinaista eläkeikää säästämisen ja sijoittamisen keinoin. FIRE: n tavoittelu on suosittua ja varhainen eläköityminen houkuttaa monia vaikkei siitä puhuttaisikaan yleisesti. Tavoitteena on elää merkityksellistä elämää ilman taloudellista riippumattomuutta, tämän myötä yksilön valinnanvapaus lisääntyy niin että voi keskittyä tekemään asioita mitä itse arvostaa ja pitää tärkeänä. Aikaisessa eläköitymisessä houkuttaa erityisesti vapaus, josta voitaneen päätellä, että useat ihmiset kokevat velvollisuuden täyttämän elämän raskaana. Työnteko voidaan kokea merkityksettömänä ja halutaan elää ilman työelämän tuomia rajoitteita (Inkinen 2021, 2–9.)

Ilmiönä "Firettäminen" on melko tuore ja se on lähtöisin Amerikasta. Kurinalaisuus ja pitkäjänteisyys ja mielellään jo nuorena aloitettu tavoitteellinen säästäminen ovat pohja kohti taloudellista riippumattomuutta. Tavoitteita asettaessa on osattava pohtia millaisella tulotasolla pärjää. On myös poh-

dittava tarkasti kuinka paljon säästämistä tai sijoittamista ja sitä kautta saatuja tuottoja on tavoiteltava, jotta henkilö pystyy elämään mukavaa elämää ilman työntekovelvoitetta. Tähän on olemassa erilaisia valmiita laskureita, jotka antavat suuntaa luvuista. Tähän ei ole kuitenkaan yhtä ainoaa vastausta vaan siihen voi vaikuttaa muun muassa omat kulutustottumukset ja inflaation vaikutus rahan arvoon. "Firettämisen" vaihtoehtona OP:N ekonomisti Hanna Mikkonen suosittelee myös olemaan realistinen ja elämään nykyhetkessä ilman liian kurinalaista ja äärimmäisen säästeliästä elämää. "Fire" elämäntyylinä voi mennä myös äärimmäisyyksiin ja lopulta sen peruuttaminen ja liian pitkä poissaolo töistä voi vaikeuttaa uudelleen työllistymistä. Kerätty varallisuus ei välttämättä riitäkään elämiseen tai elämäntilanteet muuttuvat muuten oleellisesti (Huhtinen 2018.)

2.4 Vastuullisuus

Vastuullisen sijoittamisen merkitys kasvaa, kun ihmisten tietoisuus lisääntyy ja yritysten toiminnalta vaaditaan entistä enemmän läpinäkyvyyttä. Vastuullisuuden mittaamiseen on kehitetty ESG-pisteytys (Environmental, Social & Governance). ESG-pisteiden avulla huomioidaan yhtiöiden ympäristö- vastuullisuus (päästöt, jätteet ja energiankulutus sekä ilmastonmuutos), sosiaalinen vastuu (sidoryhmät), sekä hyvä hallinnointitapa (organisaation toiminnan läpinäkyvyys). Nämä vastuualueet huomioiden pyritään saamaan sijoitussalkulle mahdollisimman hyvä tuotto / riskiprofiili. ESG-pisteet perustuvat ainoastaan yhtiöiden omaan raportointiin ja tätä raportointia yhtiöt tekevät hyvin vaihtelevasti. Osa yhtiöistä raportoi ESG- pisteitä laajasti ja kattavasti. Pienemmät yhtiöt taas eivät raportoi juuri lainkaan, koska heillä ei ole välttämättä siihen riittävästi resursseja. Tästä voidaan tehdä johtopäätös, että ESG-pisteet eivät välttämättä kerro koko totuutta yhtiön vastuullisuudesta. Pienet yhtiöt voivat toimia vastuullisesti siitäkin huolimatta, ettei heillä ole ESG-merkintää (Sijoittaja.fi 2021.)

Tutkimusten perusteella sekä naissijoittajia, että Milleniaaleja (vuosina 1980–2000 syntyneitä sukupuolesta riippumatta) yhdistää vastuullisuuden merkitys päätöksissä verrattuna muihin sijoittajiin. Koulutustasolla on myös vaikutus sijoituskohteiden valinnassa siten että korkeammin koulutetut kokevat vastuullisuuden enemmän velvollisuutena kuin vaihtoehtona. Vastuullisessa sijoittamisessa ei tavoitella pelkästään tuottoja vaan sen merkitys koetaan laajempaan kokonaisuuteen (Pietilä 2022.)

Kaikille vastuullisuus ei ole merkittävä asia. Tämä koskettaa siitä huolimatta meitä jokaista, koska tämän hetken ja tulevaisuuden valinnoilla on suuri vaikutus siinä, kuinka ilmastonmuutos tulee näky-mään ikääntyessämme ja seuraavien sukupolvien elämän aikana. Tällä hetkellä tietoa ei ole vielä saatavilla tarpeeksi tai saatua dataa ei osata analysoida ja hyödyntää oikeilla tasoilla. Eri toimialojen vertaileminen esimerkiksi päästöjen osalta voi olla vaikeaa. Vertailukelpoisuus eri yhtiöiden välillä ei ole standardien puuttumisen vuoksi helppoa. Mitä enemmän ESG osa-alueiden vaikutuksista ymmärretään (esimerkiksi ympäristövastuulliseen näkökulmasta) sitä paremmin sitä osataan vaatia ja saada se osaksi yhtiöiden jokapäiväistä arkea sen kaikissa toiminnan osa-alueissa. Suositeltavaa olisi omien arvojen ja periaatteiden tarkastelu ja tehdä valintoja sitä näkökulmaa noudattaen mikä on itselle merkityksellistä ja selkeää (Nordnet 2021.)

2.5 Eettinen sijoittaminen (Ethical Investing)

Eettinen sijoittaminen eroaa vastuullisesta sijoittamisesta ja se perustuu enemmän omiin arvoihin ja sen perusteella tehtyihin päätöksiin sijoituskohteiden valinnassa. Eettinen sijoittaja haluaa kasvattaa varallisuuttaan omiin arvoihin pohjaten, koska hän ei halua rikastua ympäristön tai ihmisten hyvinvoinnin kustannuksella. Eettinen sijoittaja ei halua tukea mm. ase- tai päihdeteollisuutta. Erilaiset ilmastoomme negatiivisesti vaikuttavat toimialat voivat olla myös poissuljettuja, kuten fossiilisten raaka-aineiden suosiminen (Hyrskke ym. 2020, 20.)

Eettinen sijoittaminen on hyvä erottaa vastuullisesta sijoittamisesta, vaikka ne kuulostavatkin helposti samalta asialta. Eettisessä sijoittamisessa arvot ohjaavat toimintaa ennemmin kuin se, kuinka paljon saadaan tuottoa (Hyrskke ym. 2020, 44.)

Hyrskkeen ym. mukaan (2021, 44), omaan arvomaailmaan pohjautuvaa eettistä sijoittamista voisi miettiä ja tarkastella seuraavien asioiden pohjalta:

- Ekologisuus: kuinka ilmastonmuutos on otettu toiminnassa huomioon ja miten yhtiön toiminta kuormittaa ekosysteemiä ja luontoa
- Sosiaalinen toiminta: kuinka ihmisoikeuskysymykset toteutuvat yhtiön toiminnassa, kohteleeeko yhtiö työntekijöitään tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti
- Taloudellisuus: mihin yhtiön menestys perustuu ja mistä kasvu on saatu, onko se innovatiivisten tuotteiden ja palvelujen ansioita ja onko yrityksen tahto ja pyrkimys maailman parantamiseen, ettei menestystä ole saatu epäreilulla kilpailulla, tai luontoa / työntekijöitä riistäen

3 NAINEN SIJOITTAJANA JA TALOUDENHALLINTA

3.1 Nainen sijoittajana

Kuinka naisten ja miesten sijoittaminen eroaa toisistaan ja miten ne ilmenevät? Terhi Piilonen on tutkinut Nordnetin tilaamassa ja Aalto-yliopistolle tekemässään pro gradussa neljän eri diskurssin avulla, miten naiset kokevat sijoittamisen. Naisellinen velvollisuus nousi tutkimuksessa tunnepohjaisen toiminnan eli sijoittamisesta saatavan nautinnon edelle. Naisten hoivaamisvietti eli toisista huolehtiminen ja turvallisuuden tunteen hakeminen yhdessä perhekeskeisen ajattelutavan ja yhteiskunnallisen vastuullisuuden kanssa ovat tutkimusten perusteella lähtökohdat siihen, että naiset ovat alkaneet kiinnostua sijoittamisesta (Piilonen 2017.)

Yksi keskeinen asia sijoittamisessa on riskien huomiointi. Piilonen tekemässä tutkielmassa ja Nordnetin maajohtaja Suvi Tuppuraisen tekemän havainnon mukaan naiset ovat armollisempia itselleen riskinottajina. Riskinotto koetaan yleisesti oppimiskokemuksena ja tapana haastaa itseään ja mielle-tään siten tapana oppia uutta. Miehet ovat riskinottajina usein rohkeampia ja naiset ovat luontaisesti yleensä varovaisempia. Pörssiä pidetään paikkana, jossa jokainen voi olla oma itsensä sukupuolesta ja varallisuustasosta riippumatta ilman syrjivää kohtelua. Tutkimusten perusteella naiset voimaantuvat ja voivat tehdä päätöksiä ilman ulkopuolelta tulevaa paineen tunnetta (Piilonen 2017.)

Naisten sijoitusinto on kasvanut räjähdysmäisesti viime vuosina, ja naiset ovat yhä kiinnostuneempia oman varallisuutensa kasvattamisesta. Naiset sijoittavat paitsi itselleen, myös omille lapsilleen aktiivisesti. Nordnet Suomen maajohtaja Suvi Tuppuraisen mukaan sosiaalisella medially on suuri vaikutus siihen, miksi juuri naiset ovat alkaneet sijoittamaan aktiivisesti. Sosiaalisesta mediasta saa paljon kannustusta ja monet erilaiset esimerkit kannustavat ja rohkaisevat muitakin naisia aloittamaan sijoitustapaileensa. Nordnet on Suomen suurin osakevälittäjä ja naisten sijoitusinnostus näkyy heidän asiakasmäärien kasvuna. Kasvu on ollut hurjaa ja jopa tuplaantunut Milleniaalien, eli 26–45-vuotiaiden naisten keskuudessa. Nordnet on aktiivinen sosiaalisen median mainostaja ja käyttää paljon yhteistyökumppaneina tunnettuja sijoittajanaisia, mikä osaltaan selittää heidän suosiotaan. Tuppuraisen mukaan erityisesti passiiviset indeksirahastot ovat suosittua naisilla, koska niiden helppous ja matalat kulut kiinnostavat (Tamminen 2022.)

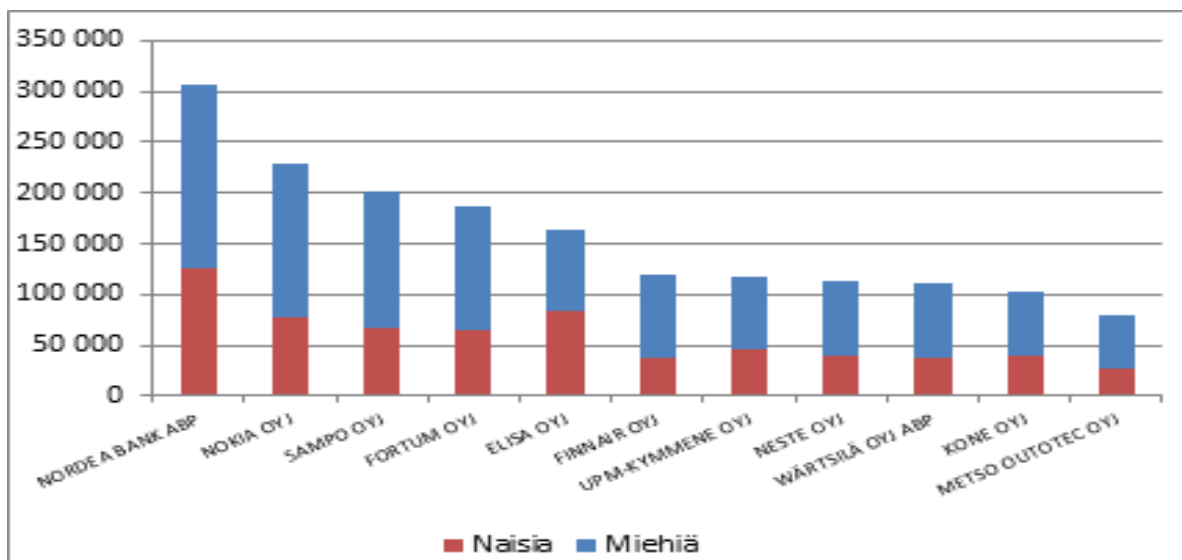
Rahan taju -kirjassa Myllyoja ja Kullas pohtivat perusteluita naisten sijoittamiselle. Heidän mukaansa naisten tulisi pohtia erityisesti sitä kuka huolehtii omista vanhemmista tai muista läheisistä heidän ikäännyttyä. Usein tämä jää naisten vastuulle. Lapsiin käytettävä rahan määrä lisääntyy, kun he varttumat isommiksi ja naisten ei pitäisi unohtaa myöskään omaa terveyttä ja hyvinvointia. Suomi on hyvinvointivaltio, mutta silti täällä on monia huolestuttavia asioita, joihin on hyvä ja kannattaa varautua. Väestömme ikäännytty erittäin nopeaa tahtia ja lapsia ei synny enää yhtä paljon kuin ennen. Eläkeikä nousee ja nykyiset vielä työssäkäyvät ihmiset eläköityvät rivakkaa tahtia. Vuonna 2040 Suomessa tulee olemaan 80-vuotiaita tuplasti nykyiseen verrattuna. Kylmä totuus on se, että yhä pienemmän määrän työssäkäyviä tulisi pystyä maksamaan yhä suuremman määrän hoivaa tarvitsevien vanhuksien kustannuksista. Voimme olla vielä tilanteessa, jossa perheet joutuvat käyttämään omia ja läheistensä varoja omaishoitoon. Myllyojan ja Kullaksen vuosien kokemuksen mukaan

sijoittaminen on järkevää taloudenhoitoa ja varautumista tulevaisuuteen (Myllyoja & Kullas 2020, 15–17.)

3.2 Mihin naiset sijoittavat

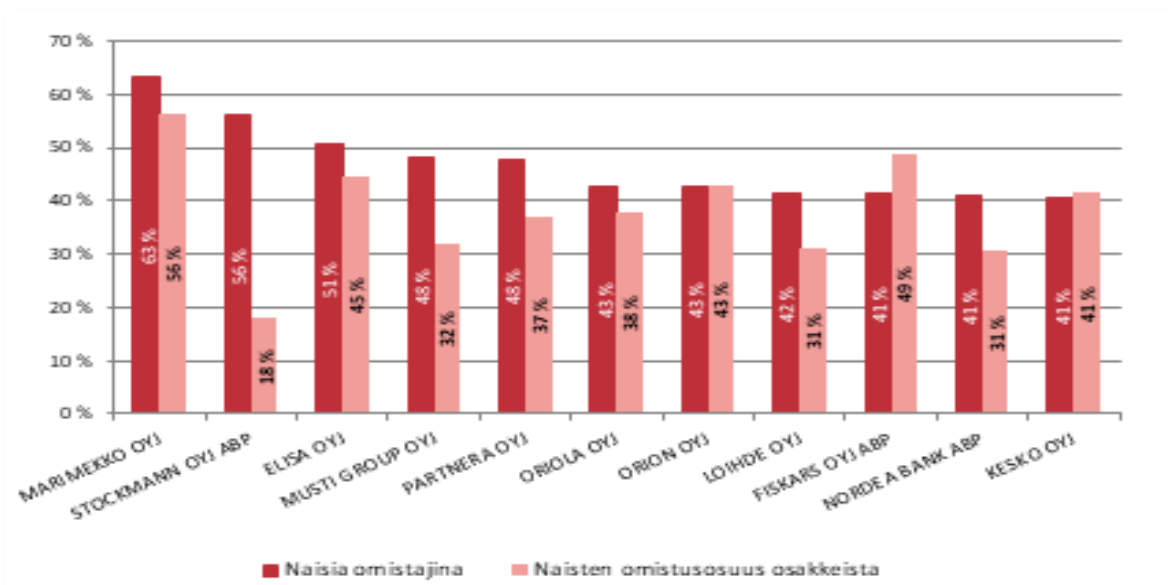
Naisten suosimia sijoituskohteita ovat mm. kotimaiset Marimekko, Elisa ja Musti & Mirri. Aikaisemmin naisten on oletettu tekevän sijoitusvalinnat pääsääntöisesti tunneperusteisesti, mutta naisten on kuitenkin havaittu tekevän päätöksiä sijoituskohteen tuloksellisuuden ja strategisten kehitysnäkömien perusteella. Näillä näkökulmilla on kauaskantoisemmat ja realistisemmat vaikutukset myös sijoitushorisontin kannalta. Sijoituskohteen vastuullisuus on merkittävässä roolissa sijoituskohteita valittaessa (Virolainen 2022.)

Euroclear Finlandin tilastoissa on tutkittu suomalaisia osakkeenomistajia demografisen taustatiedon, eli sukupuolen mukaan. Tutkimus perustuu ainoastaan luonnollisiin henkilöihin ja heidät on poimittu mukaan vain, jos heillä on suomalainen henkilötunnus. Siten mukana voi olla myös ulkomaalaisia jo Suomessa pitkään asuneita henkilöitä. Mukana taulukoissa on ainoastaan Suomalaisia julkisen kaupankäynnin kohteena olevia liikkeellelaskijoita.

KUVA 2. Omistussuhteen jakautuminen yhtiöissä, joissa eniten kotitalousomistajia (Euroclear Finland, 2022.)

Tästä Euroclear Finlandin tekemästä tilastosta käy ilmi 12 suomalaista julkisesti noteeratun yhtiön osakkaiden liikkeellelaskijaa, joita omistetaan eniten kotitalouksissa. Tästä tilastosta käy ilmi myös yhtiöiden osakkeiden omistuksen suhde nais- ja miessijoittajien välillä. Kuvasta voidaan havaita, että miehet omistavat kaikkien muiden yhtiöiden osakkeita enemmän paitsi naiset omistavat hiukan enemmän Elisa Oyj:n osakkeita.

KUVA 3. Yhtiöt, joissa eniten naisomistajia (Euroclear Finland, 2022.)

Tämä toinen Euroclear Finlandin tilasto esittää 12 suomalaista pörssi-yhtiötä, joita nimenomaan naiset omistavat eniten ja sitä lukua verrataan suhteelliseen osuuteen koko yrityksen omistussuudesta. Voikin huomata naisten innostuksen Marimekon osakkeita kohtaan ja naiset myös omistavat suhteessa eniten Marimekon osakkeita kaikkiin osakkeenomistajiin verrattuna.

3.3 Sukupuolten tasa-arvo taloudessa

Tutkimukset osoittavat, että naisten sijoittamisen merkittävin puute on pienet tulot (Danske Bank, julkaisuaika tuntematon). Tulotasoja tarkastellessa sukupuolten tasa-arvo ei mene tasan miesten ja naisten kesken. Naisen euro on vuonna 2021 ollut 0,84 euroa. Erot miesten ja naisten tulotasojen välillä johtuvat monista eri tekijöistä. Naiset jäävät miehiä useammin hoitamaan lapsia. Danske Bankin senioristrategi Kaisa Kivipellon mukaan eroja tulee myös siitä, että matalammin koulutetut miehet saavat parempaa palkkaa kuin korkeasti koulutetut naiset.

Tähän on kuitenkin tullut jo muutoksia ja perhevapaaudistus on astunut voimaan 1.8.2022 (Kestäväkehitys.fi). Uudistuksen tavoitteena on tuoda enemmän erilaisia mahdollisuuksia perhe-elämän ja työelämän yhteensovittamiseen sukupuolesta riippumatta. Tämä osaltaan helpottaa perheen äitien mahdollisuutta käydä työssä ja siten parantaa omaa taloudellista asemaa. Pitkät poissaolot työelämästä näkyvät naisten taloudellisessa tilanteessa pitkään. Työuran kehitys voi jäädä laahaamaan ja toisaalta myös palkka- ja eläkekertymät jäävät usein pienemmäksi kuin pitkällä työllä. Naiset työskentelevät miehiä useammin matalapalkkaisemilla aloilla (Danske Bank julkaisuaika tuntematon.)

Suurin motivaattori sijoittamiselle on yleensä taloudellisen turvan parantaminen. Danske Bankin tekemän kyselyn mukaan jopa 64 % sijoittajista riippumatta erilaisista demograafisista tekijöistä pitivät taloudellisen puskurin luomista tärkeimpänä syynä sijoittamiselle. Vaurastuminen merkitsee monelle olosuhteita, joissa ei tarvitse kantaa huolta taloudellisesta tilanteesta. Puhutaan taloudellisesta mielenrauhasta. Vaurastuminen on arkipäiväistynyt Suomessa ja se ei ole pelkästään jo ennestään varakkaiden ihmisten etuoikeus (Danske Bank, julkaisuaika tuntematon.)

Jos tarkastellaan aihetta naisen näkökulmasta, tulisi naisen ottaa rohkeasti omat ja perheen talousasiat omiin käsiin. Hyypän & Kivipellon antaman haastattelun perusteella nousi muutamia osa-alueita, joiden merkitys ja vaikutus oman varallisuuden kartuttamiseen oli suuri:

- Tartu tilaisuuksiin työelämässä. Pitkät poissaolot töistä esim. hoitovapaalla heikentävät naisen mahdollisuuksia edetä työuralla. Onko mahdollista jakaa vastuuta perheen sisällä? Ole aktiivinen oman osaamisen kehittämisessä ja vaadi palkkaa sen mukaisesti.
- Pohdi ammatinvalintaa jo nuorena, koska naiset valitsevat usein matalapalkkaisen työn miestä useammin.
- Kerryttä varallisuutta omiin nimiin eikä pelkästään yhteiseksi puolison kanssa.

3.4 Mahdollisuus säästämiseen tulotasosta riippumatta

Entinen työterveyshoitaja Jenna Mattila kertoo Savon Sanomien lehtiartikkelissa siitä, miten hän sai viisinumeroisen summan säästöön ollessaan kotiäitinä. Vielä muutaman vuosi takaperin Mattila työskenteli työterveyshoitajana ja siinä tehtävässä toimiessaan hän kuuli paljon ihmisten huolia ja murheita. Erityisesti häntä jäi vaivaamaan ihmisten taloushuolet, joita oli huolestuttavan paljon, mutta hän ei voinut tehdä asialle mitään vielä tuolloin. Tämä kuitenkin johti Mattilan uran suuntaa myöhemmin. Mattila on intohimoinen säästäjä ja nyt hän tekee sitä myös ammatikseen. Hänellä on yritys nimeltä Rahabalanssi, jossa hän toimii taloudellisen hyvinvoinnin valmentajana. Mattila tietää mistä puhuu, koska hän sai kotiäitinä ollessaan säästettyä ja sijoitettua peräti 30 000 €. Tällä hetkellä Mattilalla on rahastoissa sekä osakkeissa kiinni 36 000 euroa, joista osa on arvonnousua. Mattilalla on myös tili, jossa hänellä on puskuria äkillisten menojen varalta joitakin tuhansia euroja (Intohimoisesta säästämisestä ammatti 2021 (B4-B5.))

Mattila osti oman asunnon jo hyvin nuorena naisena, vain 19-vuotiaana. Hän laski, että oma asunto tulee halvemmaksi kuin vuokralla asuminen. Se oli mahdollista, koska Mattila piti lukion jälkeen väli vuoden ja säästi vuoden aikana 10 000 € ja sai sen avulla nostettua pankkilainan asuntoa varten. Mattila alkoi toista lasta odottaessaan jakaa Instagramissa vinkkejä säästämiseen sekä kirjoitti blogissaan talousasioista ja pienituloisuudesta. Mattilan perheessä talousvastuu on aina suhteutettu tulotasoon. Päävastuun ottaa puolisoista se, joka ansaitsee enemmän. Kun toinen vanhemmista on hoitovapaalla, hänen urakehityksensä hidastuu ja myös eläkekertymä jää pienemmäksi verrattuna työssäkäyvään puolisoon. Mattilalle ja hänen puolisolleen taloudellinen tasa-arvo on tärkeää, koska kotona oleva osallistuu aikapanoksella perheen hyväksi. Mattila kritisoi kulutusta, joka ei tule tarpeeseen. Nykyään ihmisille luodaan paljon ostopaineita joka puolelta. Pienemmälläkin kulutuksella voi tulla toimeen ja esimerkiksi vaatteita voi ostaa myös käytettynä. Tämä on myös ympäristöystävällinen teko. Mattila sijoittaa noin 1900 euron nettotuloistaan 500 euroa joka kuukausi. Mattila toteuttaa verkkovalmennuksia oman taloudenhallintaan ja hänen vinkkejään taloudenhallintaan ovat omien tulojen ja menojen kirjaaminen ja erottelu välttämättömät / ei välttämättömät periaatteella (Intohimoisesta säästämisestä ammatti 2021 (B4 – B5.))

Mattilan 2021 (B5) vinkkejä oman talouden hallintaan:

- Budjetointi ja kilpailutus, myös välttämättömiä kuluja voi ja kannattaa kilpailuttaa
- Ei kannatta ostaa vain koska saa halvalla, kannattaa suosia käytettyjä tavaroita ja vaatteita
- Älä osta mitään pelkästään tunteen pohjalta ja laina-asioissakin kannattaa olla tarkka, yhdistelmälaina ei ole välttämättä se paras vaihtoehto, koska korko voi olla yllättäen suurempi kuin erillisissä lainoissa
- Menoja pitää olla vähemmän kuin tuloja, jokainen käyttämätön euro lisää säästöjen määrää

3.5 Taloudenlukutaito

Mohd Ashraf Yattoo Tutkimustieteellisestä kauppakorkeakoulusta Indoresta, sekä Tohtori ja Professori R S Waghela haluavat selvittää tieteellisessä artikkelissaan tiedonkeruun, sekä aiempien tutkimusten avulla kuinka työssäkäyvien naissijoittajien ikä ja koulutustaso vaikuttavat siihen millainen heidän taloudenlukutaitonsa on. Vaikka naisia on noin puolet maailman väestöstä, silti heidän taloudelliset panostuksensa ovat pieniä (Journal of the Maharaja Sayajirao University of Baroda No.4, 2022, 36–37.)

Artikkelin mukaan naisten taloudellinen lukutaito johtaisi naisten voimaantumiseen ja taloudenlukutaidon, sekä sijoittamisen ymmärryksen lisääntymiseen. Artikkelin mukaan vielä ei ole tutkittu naisten valtavaa kykyä edistää talouden kehitystä investointien kautta. Jotta taloudellisia päämääriä voisi tavoittaa on ymmärrettävä talouselämää. Heidän mukaansa tärkein keino ehkäistä syrjäytymistä, sekä köyhyyttä on parantaa naisten taloudenymmärrystä. Suunnittelu on hyvin tärkeää, jotta voidaan tehdä oikeat sijoituspäätökset, jotka sitten jossain vaiheessa tuottavat omistajalleen kestäväää taloudellista hyötyä. Ennen suunnitelman tekemistä olisi hyvä olla jo valmiiksi vahva taloudellinen tietämys, jotta päätökset sitten johtavat henkilön parempaan taloudelliseen tilanteeseen (Journal of the Maharaja Sayajirao University of Baroda No.4, 2022, 36–37.)

4 SIJOITUSINSTRUMENTIT JA SIJOTUSSTRATEGIA

4.1 Osakkeet

Mikä osake sitten oikeastaan on? Ostamalla osakkeen, lunastat itsellesi samalla osuuden valitsemastasi yrityksestä. Osakkeenomistajalla on oikeus saada osinkoa yrityksen jakamasta voitosta ja ainakin teoriassa se antaa samalla mahdollisuuden osallistua yrityksen päätöksien tekemiseen ja osallistumisen yhtiökokoukseen. Piensijoittajan vaikutusmahdollisuudet päätöksenteossa ovat kuitenkin melko pienet, mutta huomionarvoinen seikka joka tapauksessa (Myllyoja & Kullas 2010, 133–139.)

Osakkeiden tuotto-odotus muihin sijoitustapoihin nähden on korkeampi, mutta vastaavasti riskit ovat myös suuremmat. Osakekurssit nousevat ja laskevat ja riskit pienevät silloin kun sijoitushorisontti on pitkä, mielellään yli kymmenen vuotta. Osakkeiden markkina-arvon perusteella tehdään arviointia yrityksen taloudellisesta tilasta ja kasvusta. Tässä ajassa osakesijoittaminen on helppoa ja nopeaa, koska kauppaa käydään reaaliajassa ja osakkeiden osto -ja myynti tapahtuu helposti ja nopeasti vaikka kotisohvalta käsin. Osakekauppaa käydään pörssissä (Myllyoja & Kullas 2010, 133–139.)

4.2 Hyvä yhtiö sijoittajan näkökulmasta

Talouselämä -verkkolehdessä blogia pitävä sijoittajanainen Minja Tornivuoren haastatteleva konkurisijoittaja ja nyt jo entinen menestyksekkäs salkunhoitaja Mika Heikkilä kuvailee hyvää yhtiötä sijoittajan näkökulmasta. Yksi kriteeri on hyvä tuotto-odotus, jota salkunhoitajat arvostavat, mutta hyvillä kandidaateilla on myös muita kriteereitä. Ensinnäkin Mika painottaa, ettei yhtä ainoaa ja oikeaa patenttimallia hyvälle yhtiölle ole olemassakaan, vaan se on erityisesti sijoittajan rohkeuteen tai varovaisuuteen perustuva asia. Hyvä yhtiö riskiä sietävälle ja kasvuhakuiselle sijoittajalle on todellakin eri kuin varovaisuuteen perustuvalle sijoittajatyypille. Merkitystä on myös sillä, onko sijoittaja lyhyt- vai pitkäaikainen säästäjä. Ääripäät unohtaen yleisesti hyvä piirre hyvälle sijoitusyhtiölle on vakaa asema, sekä olla oman sektorinsa edelläkävijä ja pitkäaikainen menestyjä markkinoilla. Tässä tilanteessa kannattaa tarkistaa miltä yhtiön tase näyttää. Velkainen yhtiö voi olla riskialtis sijoituskohte. Yksi kriteeri Heikkilän mukaan on myös ennustettavuus liiketoiminnassa ja pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna oman pääoman tuotto. Hyvä on huomioida myös se, että jos yhtiö on kovin velkainen niin oman pääoman tuotto voi nousta korkealle velkavivun käytön vuoksi. Tämän vuoksi myös kokonaispääoman tuotto on hyvä kriteeri, koska jos se on korkea, yritys voi tehdä pääomalle tuottoa. Luonnollisesti houkuttelevuutta lisää vakaa kysyntä yhtiön palveluille ja tuotteille. Todennäköistä Heikkilän mukaan on se, että jos yhtiö ei kykene nostamaan pääoman tuottoaan, se on huono sijoituskohte pitkällä aikajaksolla (Tornivuori 2022 A.)

Vanha sijoitusviisaus on paikkansapitävä edelleenkin Heikkilän mielestä: ”sijoita vain sellaisiin yhtiöihin, joita ymmärrät”. Tämä vaatii yhtiöön tutustumista ja vierailua yhtiön internetsivuilla. Lisäksi yhtiön historia on hyvä tuntee ja liikevaihdon ja osakekohtaisen tuloksen tarkastelu on tarpeellista ja tieto sen kehittymisestä pidemmällä aikavälillä. Kriisiaikojen kestävyys on myös yksi hyvä mittari. Esimerkiksi koronakriisistä selviytyminen, jos tulos ei ole juurikaan heilahdellut on suhdannekestävyys todennäköisesti suhteellisen hyvää. Historia ei kuitenkaan anna taetta tulevaisuudesta, Mika summaa. Mikan omassa salkussa on suurimmaksi osaksi suomalaisia yrityksiä siitä syystä, että hän

on voinut perehtyä näiden yhtiöiden taustoihin, sekä johtamiseen ja talon tapoihin. Maailmalle menettäessä on oltava tarkkana, koska selvitystyö on heti haasteellisempaa ja vaikeampaa. Näissä kannattaa olla tarkkana ja miettiä sekä punnita huolella asioita ja pitää maalaisjärki päätöksissä mukana. Näin et voi mennä pahasti pieleen (Tornivuori 2022 B.)

4.3 Rahastot

Rahastojakin on hyvin monenlaisia, on yhdistelmärahastoja, jotka sijoittavat sekä korkoihin että osakkeisiin. Tämän lisäksi on aktiivisia osakerahastoja, sekä passiivisia osakeindeksirahastoja. Ei pidä unohtaa myöskään nyt melko suosittuja Etf-pörssinoteerattuja indeksirahastoja, joissa on alhaiset kulut, mutta joita voi ostaa suoraan pörssistä reaaliajassa. Esimerkiksi S-Pankilta ja muiltakin pankeilta löytyy kalliimmilla kuluilla olevia erikoisrahastoja, joissa sijoitetaan esimerkiksi metsään, asuntoihin, kultaan ja niin edelleen (S-Pankki.fi A.)

Rahastojen yksinkertainen periaate on sijoittaa erilaisiin arvopapereihin monien eri sijoittajien varoja. Arvopaperit voivat olla rahastoja, osakkeita tai velkakirjoja. Ero osakkeiden ja rahastojen välillä on se, että rahastot ovat laajempia kokonaisuuksia. Rahastojen hyötynä on hajautus, jolloin sijoitukset eivät ole vain yhden tai muutaman valinnan varassa. Hajauttaminen tasoittaa riskiä. Rahastoissa, kuten muustakin sijoittamisesta tulee kuluja, joista myös aloittelevan sijoittajan kannattaa olla kiinnostunut. Kulujen osuus voi vaihdella eri rahastojen välillä merkittävästi. Rahastosijoittamiseen pääsee mukaan melko pienilläkin summilla. Jokaisen henkilön pitää itse arvioida eri sijoitusvaihtoehtojen hyödyt ja riskit, sekä tiedostaa että aina on mahdollisuus siihen, että menettää osan, tai jopa kaikki sijoittamansa rahat (Myllyoja & Kullas 2010, 146–150.)

Sijoittaminen rahastoon voi isompien kertasijoituksien tekemisen ohella olla myös kuukausisäästämistä -ja / tai mikrosäästämistä. Kuukausisäästäjänä voi esimerkkinä siirtää kuukausittain tietyn summan rahaa rahastoon. Mikrosäästäjän jokaisesta debit-kortilla tehdystä ostoksesta kerääntyy itse määritelty summa rahaa sijoitettavaksi rahastoon. Rahastosäästäminen ja sijoittaminen on helppoa aloittaa omatoimisesti ja erilaisten laskureiden avulla voi tarkastella tuotto-odotuksia ja miten sijoitettujen summien koko vaikuttaa eri pituisissa sijoitushorisonteissa. (S-pankki.fi B.)

ETF eli Exchange-traded fund on kuin mikä tahansa muukin rahasto, mutta sillä käydään kauppaa pörssissä reaaliajassa. ETF on kuluiltaan muita alhaisempi ja se on yksi syy siihen miksi sen suosio sijoittamismuotona kasvaa. ETF:n etuna on laaja hajauttaminen, koska yksi rahasto voi sijoittaa jopa satoihin eri osakkeisiin. Vastuullisuuden näkökulmasta ETF on hyvä vaihtoehto, koska sijoittaja saa halutessaan kattavasti tietoa mihin varat on sijoitettu (Rahavelho 2017.)

Yhdistelmärahastoissa hajauttaminen tapahtuu automaattisesti. Yhdistelmärahastoista käytetään usein myös nimitystä allokaatorahasto. Hajauttaminen tapahtuu yleensä osakerahaston lisäksi johonkin muuhun omaisuuslajiin tai lajeihin. Riskiä voidaan säädellä siinä suhteessa, kuinka allokaatio on valittu. Osakesäästämässä on korkeampi riski kuin muissa sijoitusinstrumenteissa, mutta toisaalta mahdollisuus päästä myös parempiin tuottoihin (Handelsbanken julkaisuaika tuntematon.)

Erikoisrahastoihin sijoittamalla riski on suurempi. Ne poikkeavat muista rahastoista siten, että ne saavat keskittää muihin rahastoihin verrattuna halutessaan vain muutamiin kohteisiin. Erikoisrahas-

toja ovat mm. indeksi, -vipu ja rahastojen rahastot. Rahastojen rahastot ovat näistä sijoitusinstrumenteista uusimpia. Tämän sijoitusmuodon hyöty tulee sen automaattisesta laajasta hajauttamisesta (Morningstar 2009.)

4.4 Passiiviset indeksirahastot vs. aktiivisesti hoidetut rahastot

Mähkä (2021, 70–71) toteaa kirjassaan indeksirahaston olevan ns. autopilotilla toimiva rahasto, toisin sanoen siinä ei ole aktiivista rahastonhoitajaa, vaan rahasto seuraa pörssin keskimääräistä tuottoa ja tarjoaakin sitä sitten jokseenkin varmuudella hänen mukaansa. Koska rahastoa ei hoideta aktiivisesti, myös kulut ovat huomattavasti halvemmat ja esimerkiksi Nordnet tarjoaa joitakin indeksirahastojaan jopa nollakuluilla. Yleisimmin passiivisia rahastoja kutsutaan myös indeksirahastoiksi niiden sijoitustavan mukaan ja idea on sijoittaa valitun pörssin mukaisesti. Indeksi koostuu pörssin suurista yhtiöistä. Esimerkkinä, jos sijoittaa suomalaiseen indeksirahastoon, niin se seuraa OMXH25-indeksiä, jossa on 25 Helsingin pörssin vaihdetuimman yhtiön osaketta. Karkeasti sanottuna saat saman tuoton, jonka olisit saanut, jos olisit ostanut kaikkien näiden 25 viiden yhtiön osaketta pörssistä. Tällainen vaihtoehto ei ole todennäköisesti kannattavaa kaupankäyntikulujen vuoksi (Mähkä 2021, 72–73.)

Amerikkaan sijoitavissa indeksirahastoissa voi olla jopa 500 suurta yhtiötä, jos se seuraa esimerkiksi S&P 500-indeksiä. Näin suureen määrään osakkeita ole enää yksityishenkilön mahdollista sijoittaa, vaikka se olisikin hyvin tuottavaa. Mihin indeksirahastot sitten perustuvat, Mähkän mukaan 1970-luvulla tehdyssä akateemisessa tutkimuksessa havaittuihin oivalluksiin. Rahastonhoitajan on hyvin vaikea, ellei jopa mahdotonta saavuttaa indeksiä parempaa tuottoa, vaikka olisi kuinka viisas ja lahjakas henkilö. Kulut myös syövät indeksin tuottoa ja kun salkunhoitaja tekee tutkimusta yhtiöistä, se maksaa. Johtoajatus indeksisijoittamisessa on: ”parempien tuottojen tavoittelu ei maksa vaivaa” (Mähkä 2021, 72–73.)

Aktiivisessa rahastossa salkunhoitaja näkee vaivaa ja yrittää tehdä parhaita valintoja sen hetkisen tietämyksen mukaan, jotta salkussa olisi vain ne lupaavimmat osakkeet ja myydä heti pois ei niin tuottavat osakkeet. Tällaista tyyliä voidaan kutsua ”aktiiviseksi salkunhoidoksi” ja rahastoa, jota hoidetaan tällä tavalla, kutsutaan aktiiviseksi rahastoksi. Ennen kaikki rahastot olivat tällaisia ja silloin siinä oli paljonkin ”järkeä”. Näin mahdollistettiin osakesijoittaminen myös ei niin kokeneille sijoittajille ammattilaisen avulla. Jotta nykyään saataisiin jotain lisäarvoa aktiivisesta rahastosta, pyritään indeksiä parempaan tuottoon, näin ammattilaisen tekemä työ tuottaisi lisäarvoa. Indeksirahastollakin on passiivinen salkunhoitaja, mikä tarkoittaa rahaston hoitamista kaavan mukaan, eli pörssi-indeksin mukaan. Tällainen autopilotilla toimiminen on myös erittäin kustannustehokasta (Mähkä 2021, 72–73.)

4.5 Sijoitusstrategian laatiminen

Tärkein on tehdä päätös ryhtyä sijoittajaksi ja tarkastella realistisesti miltä oma taloudellinen tilanne näyttää. Kirjassaan mitä jokaisen kotiäidin (ja muidenkin naisten) tulee tietää sijoittamisesta Myllyoja & Kullas kehottavat jokaista tekemään oman elämänsä tilinpäätöksen. Tämä toimenpide kertoo kattavasti sekä oman että perheen elämän taloudellisen tilanteen. On vielä suhteellisen helppoa tietää minkä verran bruttotulot ovat, mutta vastaavasti kulujen lähempi tarkastelu voi olla samalla sekä

haastava, että silmiä avaava kokemus. Aloittava sijoittajakokelas voi huomata kuinka pienilläkin kulustottumuksien ja valintojen muutoksilla voi olla iso merkitys kokonaisen vuoden aikana (Myllyoja & Kullas 2010, 41–61.)

Elämä on täynnä yllätyksiä ja aina ne eivät yllätä positiivisesti. Säästäminen on hyvä keino luoda taloudellista turvaa varsinkin siihen tilanteeseen, kun hetki on hyvin haasteellinen. Varojen ”lepuuttaminen” lähes nollakorkoisilla säästötileillä ei ole ollut tuotollisesti järkevää sijoitustoimintaa enää pitkiin aikoihin. Toisaalta säästäminen tavasta riippumatta on järkevämpää kuin tuhлата kaikki mikä irti lähtee. Jokaisen olisi ongelmia ennaltaehkäistäkseen järkevää pitää edes muutamien kuukausien palkkatuloa vastaava määrä rahaa säästössä. Säästöjen ansiosta ihminen voisi selvitä muutaman kuukauden ajan ilman työstä saatavaa tuloa ja saa hoidettua elämisestä aiheutuvat kulut jäämättä heti ”tyhjän päälle”. Tämä mittaa omaa riskinsietokykyä siinä missä sijoittamiseen liittyvä varojen menettäminenkin on riski. Pienistäkin puroista kasvaa jossain kohtaa isompi virta ja kuukausisäästäminen on helppoa, kun lähtee liikkeelle pienellä summalla. Oma vaikutuksensa on ollut myös sillä, että summa lähtee tililtä säästöön heti palkkapäivänä eikä siinä vaiheessa, kun katsotaan mitä tilillä on jäljellä ennen seuraavaa palkkaa (Myllyoja & Kullas 2010, 133–113.)

Sijoittaminen kannattaa aloittaa laatimalla ensimmäisenä sijoitussuunnitelma, eli strategia huolellisesti ja pysyä siinä, vaikka heiluntaa tulisi. Paniikkiratkaisut eivät ole hyviä vaihtoehtoja oikeastaan koskaan. Suunnitelmassa mietitään omaa sijoitusprofiilin luomista eri kanteilta katsottuna ja suunnitelmassa laaditaan omat tavoitteet sijoittamiselle, riskinsietokyky sekä strategia ja samalla mietitään kuinka näihin tavoitteisiin päästään. Tällöin sijoittaminen on helpompaa ja myös tuotot tulevat olemaan todennäköisesti paremmat. ESG-sijoittaminen on jo nyt ja tulee olemaan tulevaisuudessa entistäkin tuottavampaa, kun kuluttajat ottavat vastuullisuuskysymykset huomioon jokapäiväisissä valinnoissaan entistä enemmän. Eettisessä sijoittamisessa ongelmana voi tulla vastaan riittämätön hajautus ainakin Suomen markkinoilla, jos seula on tiukka yhtiöiden suhteen. Ihan jokaisesta yhtiöstä löytyy jotain parannettavaa, koska täydellistä yhtiötä ei yksinkertaisesti löydy. Hajauttamista voi kuitenkin parantaa ottamalla kotimaisten sijoitusinstrumenttien rinnalle eettisiä ETF:iä, sekä kansainvälisiä eettisiä osakkeita (Sijoittaja.fi 2021.)

Sijoituspäätöksen lisäksi yksi tärkeimmistä asioista on olla realistinen omaa riskinsietokykyä ajatellen. Paljonko sijoittajalla on omaan elämäntilanteeseen nähden turvallista ottaa riskiä, ettei vauranna omaa taloudellista tilannettaan liikaa. Sijoitusten kurssit voivat heilahdella voimakkaasti, joten varsinkin vieraan pääoman sijoittaminen voi olla iso riski, jos se velan osuus on merkittävä suhteessa tulotasoon (Kallunki, J-P. ym. 2011, 20.)

4.6 Sijoitushorisontti

Sijoitushorisontti on tärkeä ottaa huomioon, kun tehdään päätöksiä omasta sijoitusstrategiasta. Sijoituksia tehdään eri pituisella sijoitusaikataululla. Pitkäaikaisissa sijoituksissa valitaan halutut sijoitusinstrumentit ja pidetään ne useita vuosia. Kuten sijoitusstrategiaa myös horisonttia määrittää millaisia päämääriä sijoitukselle asetetaan. Onko tavoitteena saada aikaan säästöjä jotain lähiaikoina tarvittavaa kohdetta varten isolla riskillä lyhyen horisontin taktiikalla vai onko tavoitteena taloudellinen riippumattomuus tai ennenaikainen eläköityminen jopa vuosikymmenten sijoittamisen jälkeen.

Sijoitushorisontin kanssa on hyvä pitää mielessä haluttu tuotto-odotus. Parempaa tuottoa on odotettavissa yleensä silloin kun sijoitushorisontti on yli 10 vuotta. Aika tasaa riskiä ja sitä tekevät myös ajallisesti eri aikoina tehdyt sijoitukset. Kuukausittainen säästäminen on yksi tapa käyttää ajallista hajauttamista hyödyksi. Kurssit heiluvat ja eriaikaiset ostot lohduttavat sijoittajaa siten että ostoja ei tapahdu vain kalliilla hinnalla (Mimmit sijoittaa 2018.)

Sijoitushorisonttia, omaa talouttaan ja sijoituksen merkitystä omaan tulevaisuuteen olisi hyvä ottaa tarkasteltavaksi jo nuorena. Sijoittamiseen pääsee mukaan jo pienillä rahallisilla panostuksilla, mutta vuosikymmenten jälkeen ne voivat taata hyvän elintason työuran päätyttyä. Työurat pidentyvät ja eläköitymisikä kasvaa. Tutkimusten lopputuloksesta on voitu tulkita, että suomalaiset sijoittavat jo melko hyvin, mutta kehityslinja on vielä jäljessä sitä tilannetta, että säästäjä/sijoittaja voisi tehdä isoja hyppäyksiä keräämiensä varojen turvin. Naisista vain 24 % on vastannut kerryttäneensä varallisuutta riittävästi mahdollista elämänmuutosta varten eli esimerkiksi irtisanoutumista tai varautumista suhteesta eroamiseen (Salkunrakentaja.fi.)

4.7 Kasvusijoittaminen

Kasvusijoittamisen päätavoite on saada rahoille korkeaa tuottoa nopeasti. Kasvusijoittamisella on nopeiden tuotto-odotusten rinnalla myös isot riskit hävitä sijoitetut varat. Kasvusijoittaja näkee sijoituskohteessa mahdollista potentiaalia kasvun suhteen. Usein tällaisilla kasvuyrityksillä ei välttämättä ole juurikaan tuloja kassaan, mutta tuotteen tms. kehittämiseksi nähdään markkinoita, jotka luovat edellytykset kasvulle ja sitä kautta tuottoa sekä yritykselle kassavirtoina ja sijoittajille vastikkeeksi riskinotosta. Tärkeintä kasvusijoittamisessa kuten sijoittamisessa muutenkin on olla realistinen ja nähdä innovaatioissa myös kasvuyritysten kasvuun liittyvät kipukohdat. On osattava analysoida faktoja ja luotettava omiin sijoitustaitoihin riskit huomioiden. Kuinka kasvuyritys todellisuudessa pärjää markkinariskiensa kanssa alati heiluvien suhdanteiden ja kilpailtujen alojen keskuudessa vastaten antamiinsa mielikuviin ja kehittämiinsä kasvutarinoihin ja siten nauttii näkyvin tuloksin myös sijoittajien ja muiden verkostokumppaneidensa luottamusta. Kasvuyrityksillä on kova paine kohdentaa kaikki taloudelliset resurssit toiminnan kehittämiseen (Erkkilä 2019.)

Kasvusijoittajan tulee myös uskaltaa olla kärsivällinen ja uskoa sijoituskohteensa ideaan, kasvuun ja mahdollisuuksiin. Suurten riskien vuoksi tällaiset tavallista epävarmemmat sijoituskohteet ovat usein myös yleisesti sijoittajien vieroksumia. (Salkunrakentaja julkaisuaika tuntematon.)

4.8 Osinkosijoittaminen

Osinkosijoittamisen yksi tärkeimmistä ohjeista on sijoittaa osingot uudelleen eli nähdä korkoa korolle ilmiö ja sen tuomat hyödyt. Etenkin pitkäaikaisen sijoittamisen yksi merkittävin hyödyllinen kerrannaisvaikutus tulee korkoa korolle- ilmiöstä. Siinä sekä alkuperäinen pääoma, että aikaisemmin kertynyt korko kasvattavat pääomaa. Suurin vaikutus tällä ilmiöllä saadaan sijoittamalla mahdollisimman iso summa mahdollisimman pitkäksi aikaa eli sijoitushorisontti tulisi olla yli 10 vuotta. Tämän ymmärtäminen tärkeää, koska sillä on suuri vaikutus sijoittamisesta saatavaan tuottoon (Nickström julkaisuaika tuntematon.)

Sijoitustoiminta tulisi aina nähdä pitkäaikaisena toimintana, jossa ajan kuluminen myös paitsi tasoittaa suhdanteiden vaihtelusta johtuneita hintatason muutoksia, että antaa tuottoa lyhytaikaista sijoittamista paremmin. Osinkosijoittaminen on myös osaltaan hajauttamista niin, että sijoittaja tekee ostoja eri aikaan. Tämän etu on siinä, että sijoittaja ei epäonnekseen tee ostoja pelkästään korkeaan hintaan. Sijoittajalle osinko on ikään kuin palkkio tekemistään osakeostoista. Sokeasti ei pidä tuijottaa vain yritysten osingonjakoa vaan yritykseen tulisi jäädä myös nettovarallisuutta, jotta sen kasvu voi toteutua myös jatkossa. Puhutaan kestävän osingonjaon kasvusta silloin kun yritys ei ole pelkästään hyvä osingonmaksaja vaan ohjaa varojaan toimintansa kehittämiseen (Lavecchia 2021.)

4.9 Arvosijoittaminen

Arvosijoituskohteena pidetään yritystä, jonka osakkeen arvo on alhaisempi kuin sen todellinen arvo on sijoittajan tekemän arvion perusteella. Sijoittajan on tärkeää pystyä tulkitsemaan yrityksen toiminnasta kertovia tunnuslukuja. Mikäli hän kokee, että osake on sillä hetkellä edullinen todelliseen arvoon nähden ja tekee oston, hän on tehnyt arvosijoituksen. Arvosijoittamisessa on huomionarvoista sijoittaa yrityksiin, joilla on maltillinen velkataakka. Maksuvalmiuskyky kertoo yrityksen todellisen taloudellisen tilan ja kuinka se pystyy vastaamaan jatkuvan toiminnan ylläpitoon kuluista maksueristä täsmällisesti ilman ongelmia (Osakesijoittaja julkaisuaika tuntematon.)

Yleisesti sijoittamisessa pidetään hyvänä ”osta ja pidä” periaatetta. Arvosijoittaminen on kuitenkin enemmän sijoittamista yritykseen, jonka osake on ”aliarvostettu” ja jonka arvon uskotaan lähtevän nousukiitoon tulevaisuudessa. Arvosijoittaja ostaa osuuden yrityksestä, jonka hän uskoo olevan omaan riskitasoon nähden uskottava ja myy osakkeet heti kun aliarvostus kumoutuu. Tässä kohtaa sijoittaja saa tuoton ottamalleen riskille. Arvoyhtiön strateginen tavoite ei välttämättä ole olla ns. laatuyhtiö, josta sijoittaja saa tasaista tuottoa riskilleen pitkällä ajanjaksolla (Osakesijoittaja julkaisuaika tuntematon.)

Maailman menestyneimmäksi sijoittajaksi tituleerattu Warren Buffett:n sijoitusstrategia perustuu pitkälti arvosijoittamiseen. Hän pyrkii löytämään sijoituskohteita, joiden arvo on alihinnoiteltu. Yrityksen hinta ei tässä kohtaa ole välttämättä sama asia kuin sen arvo ja se tulee ymmärtää ja hallita. Tässä korostuu yrityksen toimintaan ja sen ideaan uskomisen. Merkityksellistä on ymmärtää sijoittamansa yrityksen ansaintalogiikka ja toimintamallit. Kontrasijoittamisen tulisi siten perustua myös kokonais kuvan ymmärtämiseen ei pelkästään puhtaaseen riskiin, jossa hypätään täysin tuntemattomaan kovilla panoksilla (Salkunrakentaja julkaisuaika tuntematon.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA KÄYTETTY TUTKIMUSMENETELMÄ

5.1 Tutkimuskohde ja tavoitteet

Tutkimus toteutettiin määrällisenä, eli kvantitatiivisena tutkimuksena Facebookin Vauras nainen-ryhmässä 7.10.-16.10.2022 välisenä aikana. Vastausaikaa annettiin 8 päivää. Ryhmään kuuluu tällä hetkellä n. 81 000 jäsentä. Tämä perusjoukko valikoitui kyselymme kohderyhmäksi, koska se on jäsenmäärältään iso ja sen jäsenillä on mielenkiinnonkohteina vaihtaa ajatuksia matalalla kynnyksellä aiheista, jotka liittyvät sijoittamiseen ja taloudenpitoon. Tämä myös mahdollisti kyselyn rajaamisen suoraan sellaiselle joukolle naissukupuolisia henkilöitä, joita sijoittaminen yleisesti kiinnostaa ja jotka voisivat olla kiinnostuneita vastaamaan kyselyyn.

Tutkimuksen tavoitteena oli saada laajempi kokonaisvaltainen käsitys naisten sijoittamisesta ja miten vallitsevat olosuhteet vaikuttavat ja ovat vaikuttaneet sijoittamiseen. Erityisenä tutkimusaiheena olivat megatrendi vastuullisuus, Covid-19 pandemia ja Ukrainan sota ja se kuinka ne ovat vaikuttaneet naisten sijoittamiseen. Perheellisiä ja ruuhkavuosia eläviä naisia yhdistää usein sama asia ja se on ajan ja rahan puute. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietämystä, ja taitoa kaikkeen mikä liittyy sijoittamiseen ja säästämiseen sekä vaurastumiseen erityisesti naisille. Tutkimuksen päätavoitteena oli antaa helposti ymmärrettävä tietopaketti naisille sijoittamisen maailmaan. Vastuullisuus kiinnostaa yhä useampia ja se ulottuu myös sijoittamiseen ja tämän vuoksi se on myös omana aihealueenaan. Opinnäytetyön tavoitteena on peilata aiempaa tietoa / teoriaa aiheesta tutkimuksesta saatuihin tuloksiin.

5.2 Tutkimusmenetelmän valinta ja perustelut

Opinnäytetyön tutkimusosuus pohjautui teoriaosuudessa esiteltyihin aiheisiin. Opinnäytetyössä käytettiin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta, jota voidaan kutsua myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Kvantitatiivisessa tutkimuksen avulla voidaan selvittää usein prosenttiosuuksiin ja lukumääriin perustuvia kysymyksiä. Ongelmana voi kuitenkin olla se, että kvantitatiivinen tutkimus kuvaa hyvin juuri nyt olemassa olevaa tilannetta, mutta asioiden syitä ei saada tarpeeksi kattavasti tutkitua (Heikkilä, T. 2014, 15.)

Tutkimustapaan päädyttiin sen perusteella, että tässä menetelmässä käytetään usein standardoituja tutkimuslomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Vastauksia on tällöin helpompaa ja yleensä luotettavampaa tulkita verrattuna avointen kysymysten vastauksiin. Opinnäytetyön tutkimusaiheen vuoksi tiedonkeruumenetelmänä parhaaksi vaihtoehdoksi valikoitui sähköinen kyselylomake, jotta Facebookin Vauras Nainen ryhmän perusjoukosta saataisiin mahdollisimman laaja otanta ja tätä kautta saataisiin luotettavampaa tutkimustilastointia (Heikkilä, T. 2014, 12–13.)

Tutkimuskyselyn vastaajamäärä jäi 67 vastaukseen. Ryhmän kokoon nähden olisi ollut toivottavaa saada huomattavasti enemmän osanottajia kyselyyn. Vastaajamäärän vähäisyyden vuoksi vastauksia tulkitessa täytyi pystyä arvioimaan kriittisesti johtopäätöksiä ja sitä, kuinka luotettavasti kyselyn perusteella voi tehdä päätelmiä. Tutkimustuloksia analysoitaessa täytyi myös huomioida, että tiedonkeruuvälineenä olevan kyselyn heikkoutena on usein myös se, että vastaajien rehellisyydestä ja huolellisuudesta ei voida olla varmoja, eikä heidän tietämystään aiheesta voida varmistaa. Tämä tutkimus

oli kokonaistutkimus, kun kaikki kyselyyn vastaajat (alkiot) tutkittiin vastausten vähäisyyden vuoksi (Heikkilä, T. 2014, 12–13).

Tutkimus toteutettiin Webropol kyselytyökalua apuna käyttäen ja se julkaistiin käyttäen julkista internet-linkkiä. Webropol oli selkeä käyttää ja siitä löytyy helposti kaikki tarvittavat toiminnot liittyen tilastollisen kyselyn tekemiseen, julkaisuun, raportin käsittelyyn ja siirtämiseen lopulliseen raporttiin asti. Tässä tutkimuksessa raportit siirrettiin Webropolista Exceliin ja sitä apuna käyttäen tehtiin lopulliset graafit. Internetkyselyn ongelmana on usein se, että edustavan otoksen saaminen on haasteellista, joka kävi tässäkin tutkimuksessa ilmi. Suositeltavaa voisi olla käyttää jotain muuta tiedonkeruumenetelmää internet-kyselyn rinnalla, mutta tätä tapaa ei tässä tutkimuksessa toteutettu (Heikkilä, T. 2014, 66–67.)

5.3 Kyselyn laatiminen

Tutkimus sisälsi yhteensä 19 kysymystä, joista 8 demografisia taustakysymyksiä ja loput naisten sijoittamiseen liittyviä syventäviä kysymyksiä. Kysely julkaistiin Vauras Nainen ryhmässä ajalla loka-kuun alkupuolella ja se nostettiin uutisvirtaan 2 kertaa tuona aikana. Tutkimuslomakkeen alkupuolella kysyttiin vastaajien demografisia taustatietoja ja muuttujina oli mm. asuinpaikka, ikä, talouden koko, koulutustaso, elämäntilanne ja ansiotulot. Kysymyksenä oli myös se, mistä tulot tällä hetkellä koostuvat. Näiden tietojen perusteella voitiin tarkastella ja analysoida, kuinka perheen koko ja tulo-taso vaikuttaa sijoittamiseen.

Tämän jälkeen kysyttiin kattavammin sijoittamisesta ja sijoitustaidoista. Millainen strategia sijoittamiselle on laadittu, sijoitushorisontin pituus, mihin sijoituskohteisiin vastaaja sijoittaa ja kuinka säännöllisesti vastaaja sijoittaa rahaa. Kuinka tärkeää vastuullisuus on sijoitusratkaisuja tehdessä, onko Covid-19 pandemia ja Ukrainan sota vaikuttanut sijoittamiseen ja ohjaako tunteet ostopäätöksiä.

Kysymysten laatiminen oli yllättävän haasteellista ilman, että kysymyksistä tulisi liian johdattelevia. Kysymykset pyrittiin tekemään strukturoiduiksi eli suljetuiksi, joissa vastaajalle mietittiin valmiiksi pääosin monivalintaiset vastausvaihtoehdot. Muutamiin kysymyksiin jätettiin mahdollisuus tarkentaa vastausta vastauskenttään jollain muulla vaihtoehdolla kuin mitä ehdotettiin. Kyselystä jätettiin kokonaan pois avoimet kysymykset (Heikkilä 2014, 49.)

5.4 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyö raportoidaan noudattamalla opinnäytetyöltä vaadittuja eettisiä ohjeita. Opinnäytetyössä käytetyt lähteet ovat luotettavia ja lähteet on merkattu Savonian opinnäytetyön raportointiohjetta noudattaen. Tutkimuksen lopputuloksen tulisi olla tarkka ja luotettava. Tutkimustulosten luotettavuuteen vaikuttaa esimerkiksi vastausprosentti ja kuinka kysymysten sisältö vastaa sitä mitä ollaan tutkimassa. Kyselyn validiteetti kuvastaa kuinka hyvin on onnistuttu luomaan sellaisia kysymyksiä, jotka antavat vastaukset tutkittavaan asiaan eli ongelmaan (Heikkilä 2014, 27–28.)

Tietosuojaa tulee noudattaa ja kerättyä aineistoa tulee käsitellä harkitusti (Heikkilä 2014, 29). Kyselyä varten laadittiin tietosuojalomake, joka tiedotettiin vastaajille kyselyssä. Ketään ei pystynyt yksilöimään saatujen tulosten perusteella. Tutkimusta varten kerättyä aineistoa käsiteltiin huolellisesti ja se poistettiin heti tutkimuksen analysoinnin päätyttyä. Julkaisun yhteydessä kerrottiin, mitä varten

kyselyä tehtiin ja mihin kerättyä aineistoa on käytetty, saateviestissä kerrottiin myös, että tutkimus toteutetaan anonymisti. Tutkimuksessa on käyty läpi tärkeimmät johtopäätökset ja selvitetty vastausten oikeellisuutta. Tutkittava aihe oli hyvin ajankohtainen ja tärkeä. Tutkimus tulisi olla ajankohtainen ja sen avulla tulisi saada esiin johtopäätöksiä, joilla on merkitystä (Heikkilä 2014, 30.)

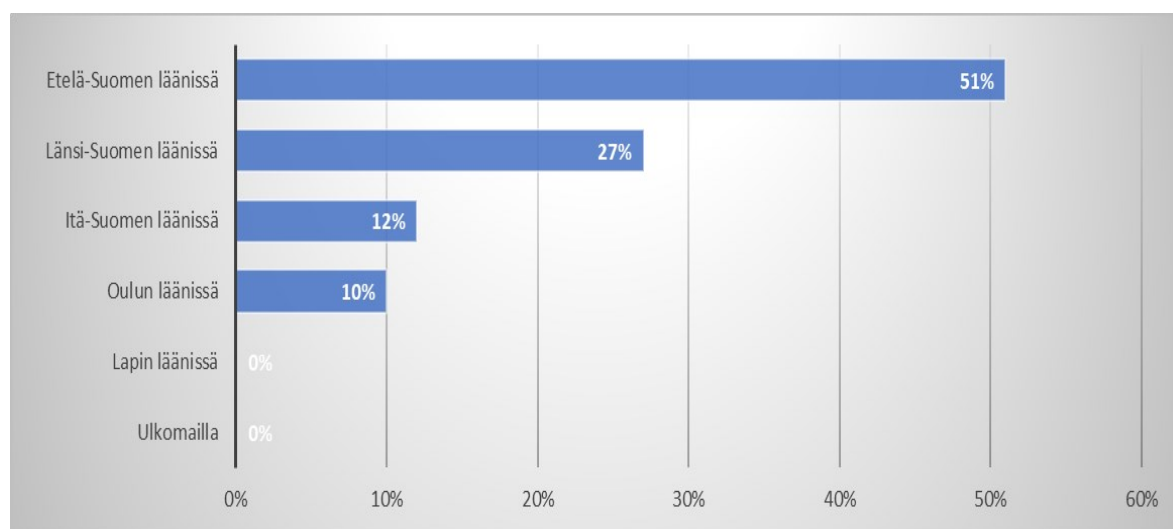
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Kyselytutkimus

Tutkimus julkaistiin Vauras Nainen-ryhmässä Facebookissa ajanjaksolla 7.10.-16.10.2022. Ryhmän nimen perusteella voitiin olettaa, että ryhmän kaikki jäsenet ovat jollain tavalla kiinnostuneita sijoitustoiminnasta ja vaurastumisesta. Tässä lukukappaleessa esitellään kuvioiden ja niiden analysoinnin kautta tutkimuksen tuloksia. Aineisto käsiteltiin ja analysoitiin taulukko-ohjelma Excelin avulla.

Loppuun vietyjä vastauksia kertyi lopulta vain 67 kappaletta, joka on 63 % kaikista kyselyn avanneista henkilöistä, joita oli kaikkiaan 106 (vertailuarvo). Vastaamisen aloitti 70 % kaikista kyselyn avanneista henkilöistä (106), eli 74 henkilöä, mutta ei vienyt sitä loppuun asti. Kaikista Vauras Nainen ryhmän 81 000 jäsenestä, eli perusjoukosta saimme vastauksia 0,08 %. Tämän perusteella ei voi tehdä luotettavia ja pitkälle vietyjä johtopäätöksiä kyselystä saaduista tuloksista, koska otoksen koolla on vaikutusta siihen, kuinka tarkkoja tuloksia voidaan esittää. Kun vastauksia on saatu suuresta perusjoukosta vain muutamia kymmeniä, on jo yhden henkilön vastauksilla suuri merkitys lopputulokseen ja tunnuslukuihin (Heikkilä 2014, 75.)

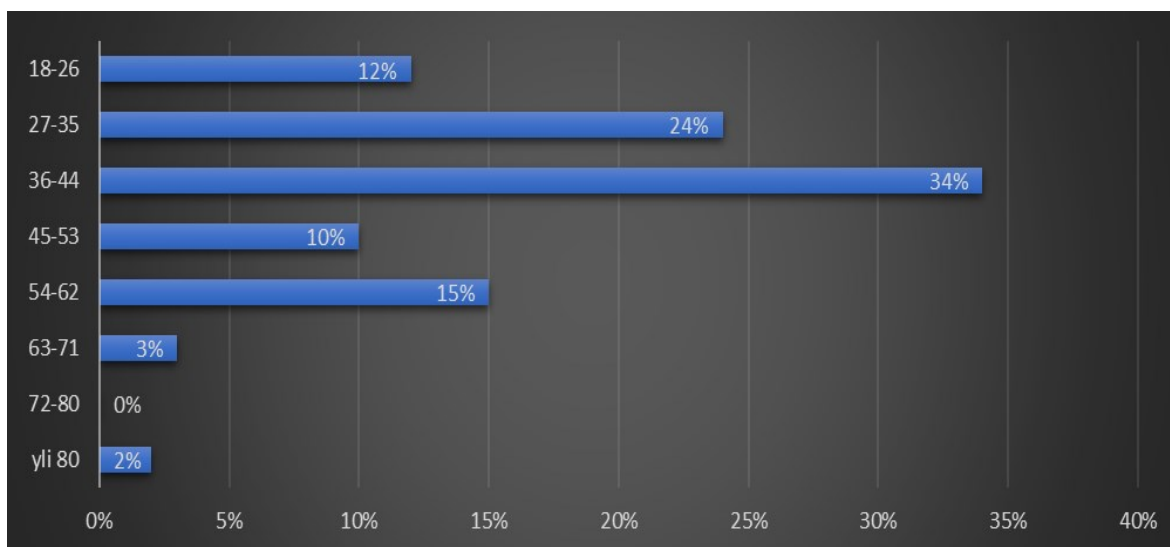
Kyselyn ensimmäisessä kysymyksessä kartoitettiin vastaajien asuinmaakuntaa.

KUVA 4. Asuinpaikka sijaitsee (N=67)

Kuvasta voikin havaita, että kyselyyn vastanneista naisista hiukan yli 50 % edustaa Etelä-Suomen läänistä. Toiseksi eniten vastaajia on Länsi-Suomen läänistä vajaa 27 %. Itä-Suomen ja Oulun läänistä vastanneita on suhteellisen tasaisesti 10–12 %:n välillä. Lapin läänissä ja ulkomailla asuvilta henkilöiltä vastauksia ei saatu. Tämän kuvion perusteella voisi päätellä, että Etelä-Suomen läänissä asuivat aktiivisimmat naissijoittajat Suomessa.

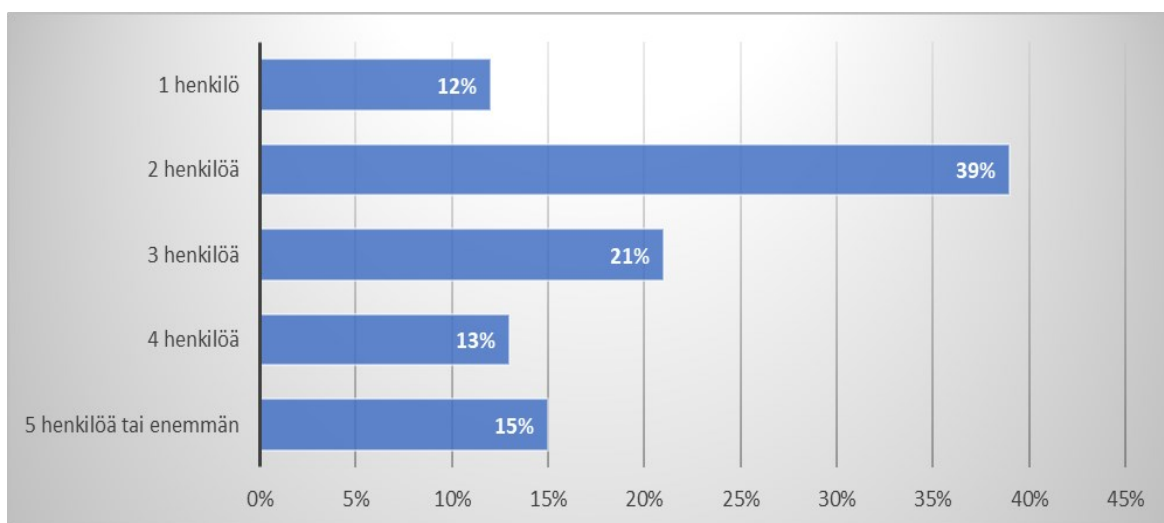
Toisessa kysymyksessä haluttiin tietää vastaajien ikäjakaumaa, onko iällä merkitystä, kuinka sijoitetaan.

KUVA 5. Ikä (N=67)

Suurin osa vastanneista kuului ikäryhmään 36–44-vuotiaat, 34,3 % vastanneista. Toiseksi suurin ryhmä vastaajista kuului ikähaarukkaan 27–35-vuotiaat, 23,9 %. 18–26-vuotiaita ja 45–53-vuotiaita sekä 54–62-vuotiaita oli suhteellisen saman verran, eli n. 12 %-15 % kaikista vastanneista. 63–71-vuotiaita oli 2 kpl, eli 3 % kaikista vastaajista. Yli 80-vuotiaita vastaajista oli 1 kpl, 1,5 % kokonaismäärästä.

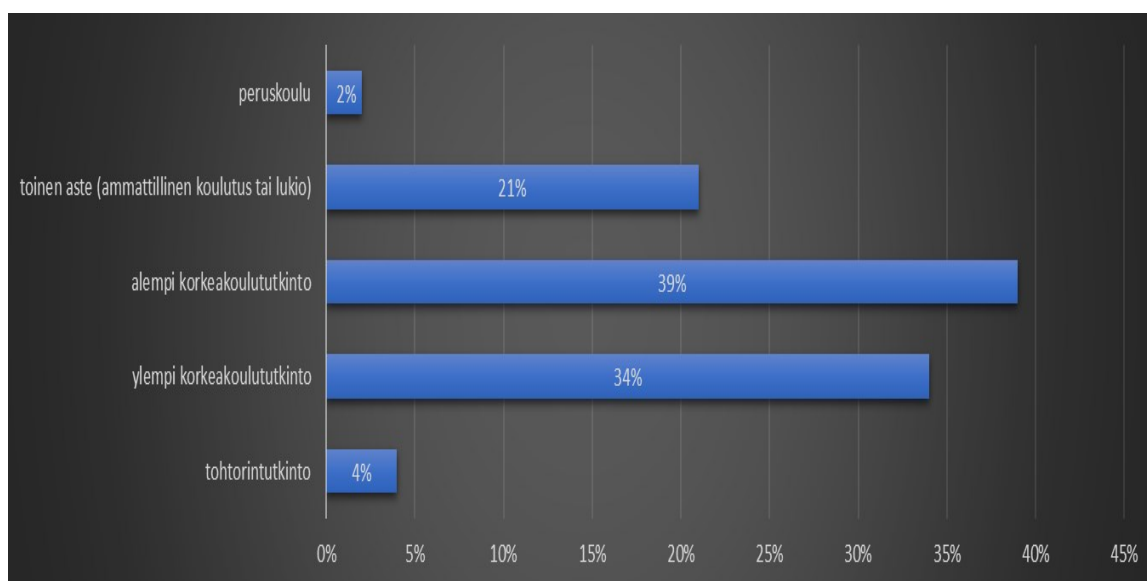
Kolmannessa kysymyksessä selvitettiin kotitalouden kokoa, tämä haluttiin selvittää, jotta saataisiin tietoa, onko talouden koolla merkitystä sijoitusaktiivisuuteen.

KUVA 6. Kotitalouden koko (N=67)

Selkeään enemmistöön kuului 2 henkilön taloudet, eli 39 %. Toiseksi eniten vastaajissa oli 3 henkilön talouksia, 21 %. Yhden henkilön talouksia oli 8:lla vastaajista, 12 %. 4 ja 5 henkilöä tai enemmän oli vastaajista suhteellisen saman verran, 13–15 %. 2 henkilön talouksia on eniten, kuten aiemmassa kysymyksessä myös Etelä-Suomessa asuvia henkilöitä.

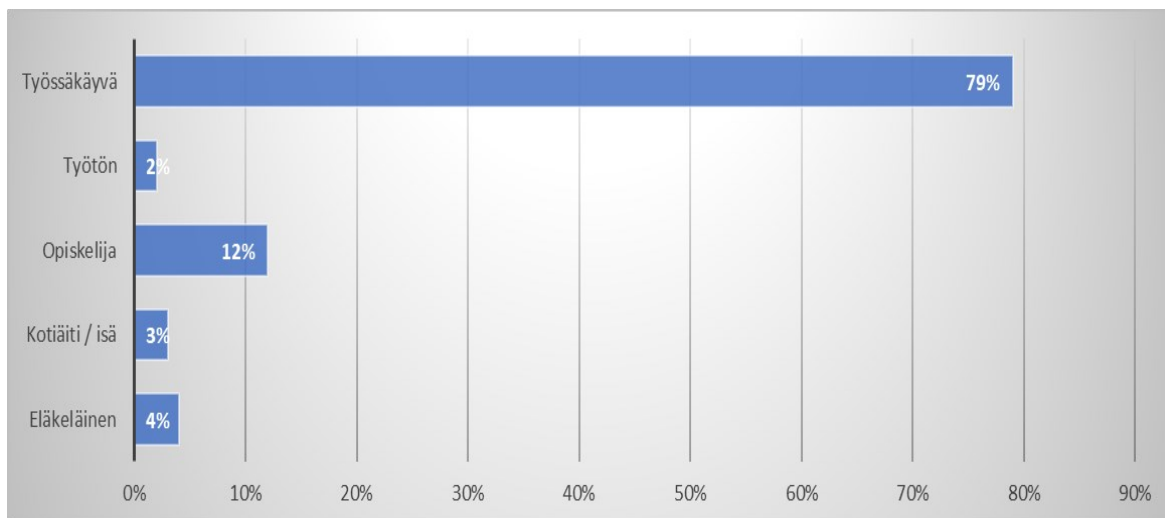
Neljäs kysymys koski kouluttautumista, tämä haluttiin tietää sen takia, että voiko sosioekonomisella asemalla olla merkitystä sijoitusaktiivisuuteen ja tietämykseen / taitoihin.

KUVA 7. Koulutustaso (N=67)

Suurin osa kyselyyn vastanneista, eli 26 henkilöä (39 %) oli alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita oli 34 %, 23 henkilöä kaikista vastanneista henkilöistä. Pelkästään peruskoulun käyneitä vastanneista oli yksi (1,5 %). Tohtorin tutkinto oli kolmella vastaajista (4,5 %).

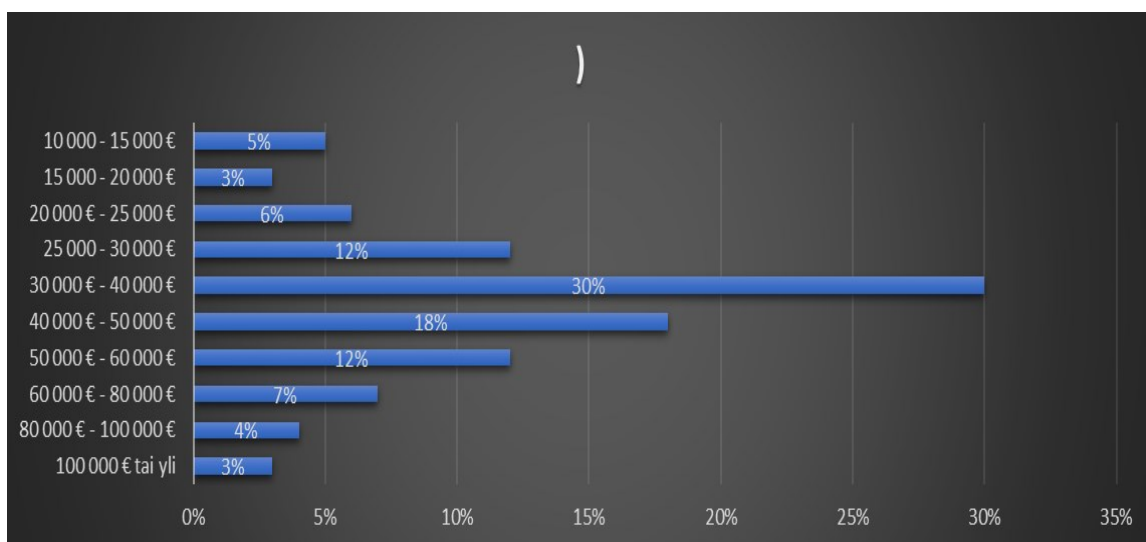
Kysymyksessä 5 kartoitettiin vastanneiden elämäntilannetta, jotta voidaan tehdä päätelmiä elämäntilanteen perusteella sijoittamiseen.

KUVA 8. Elämäntilanne tällä hetkellä (N=67)

Kuvasta on tulkittavissa, että selkeä enemmistö vastaajista oli työssäkäyviä, 79 %. Vähemmän edustettuna olivat opiskelijat 12 %, työttömät n. 2 % ja kotiäidit 3 %, sekä eläkeläiset 4 %.

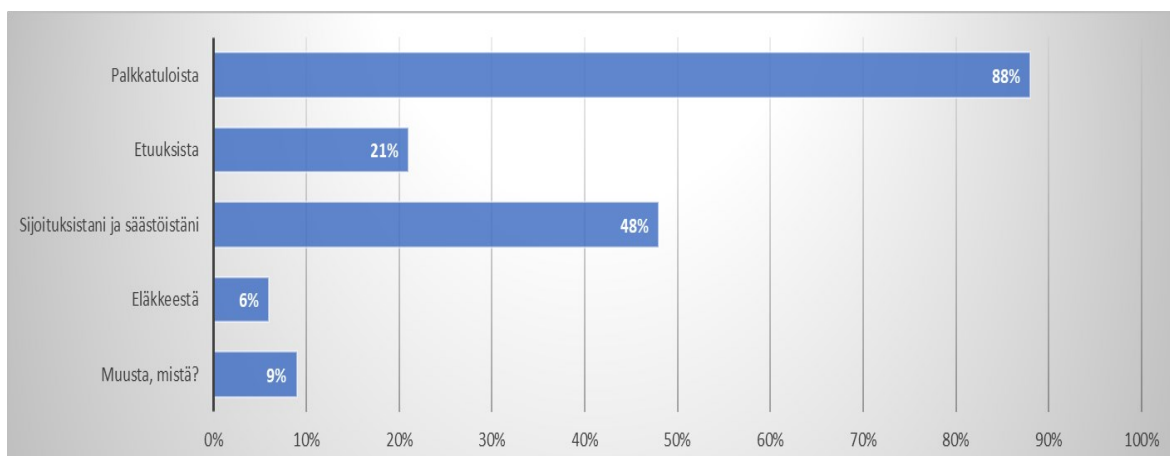
Kysymyksessä 6 kysyttiin vastaajan tulotasoa vuosittain. Kysymystä ei ollut tarkennettu, joten osa vastaajista on voinut ilmoittaa tulotasoksi koko perheen tulot yhteensä, mutta oletus tässä oli henkilön itsensä tulotaso. Tällä ei kuitenkaan ole oleellista merkitystä tutkimuksen tulosten kannalta, koska tutkimuksen fokus oli kuitenkin muissa asioissa enemmän kuin sijoittajan tulotasossa. Toki tulotason määrittelyllä voidaan tulkita, ovatko aktiivisimmat sijoittajat yleensä hyvätuloisia, keskituloisia vai jopa matalalla tulotasolla

KUVA 9. Tulotaso vuosittain (brutto) (N=67)

Suurin osa vastaajista kuului tulotasohaarukkaan 30 000–40 000 € (n. 30 %) vastaajista ja toiseksi suurin tulotaso 40 000e- 50 000 € oli 18 %:lla vastaajista.

Kysymyksessä 7 haluttiin tietää, mistä tulot koostuvat ja sitä kautta saada selville, mistä rahat saadaan sijoittamiseen. Kysymys laadittiin monivalintakysymykseksi, joten vastaaja pystyi valitsemaan useampia vastausvaihtoehtoja. Tähän kohtaan lisättiin myös mahdollisuus jättää avoin vastaus.

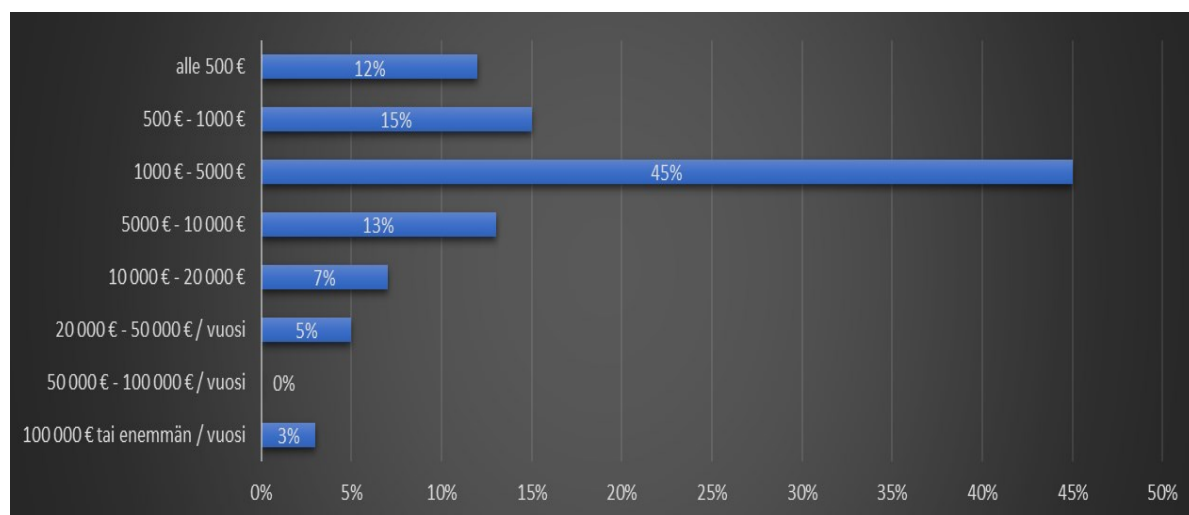
Lisätekstikenttään annetut vastaukset:

- Yritystuloista
- Yritystulo
- Vuokratulot
- Tekijänpalkkioista
- Yritystulosta

KUVA 10. Mistä tulosi koostuvat (N=67)

Suurin osa vastaajista sai tulonsa pääasiassa palkkatuloista (88 %). Vastausvaihtoehtona oli mukana myös etuudet, koska osa vanhemmista sijoittaa esimerkiksi lapsilisät. Kyselyssä ei kuitenkaan kysytty tarkemmin millaisista etuuksista on kyse, koska sillä ei katsottu olevan merkitystä tutkimukselle. Etuuksia vastanneista sai 14 henkilöä eli 21 % vastanneista. Osa vastaajista sai tuloja myös sijoituksista ja säästöistä (48 %). Eläkkeensaajia oli vastaajista kaikkiaan 4 (6 %) ja voimmekin huomata sen, että eläkeläisiäkin kiinnostaa sijoittaminen ja vaurastuminen siinä missä muitakin henkilöitä. Muina tulovaihtoehtoina oli vastattu mm. yritystulot, tekijänoikeuspalkkio, sekä vuokratulo. Vuokratulo voidaan kuitenkin luokitella myös sijoituksesta saatavaksi tuloksi. Näitä muita vastausvaihtoehtoja annettiin 9 % kaikista saaduista vastauksista.

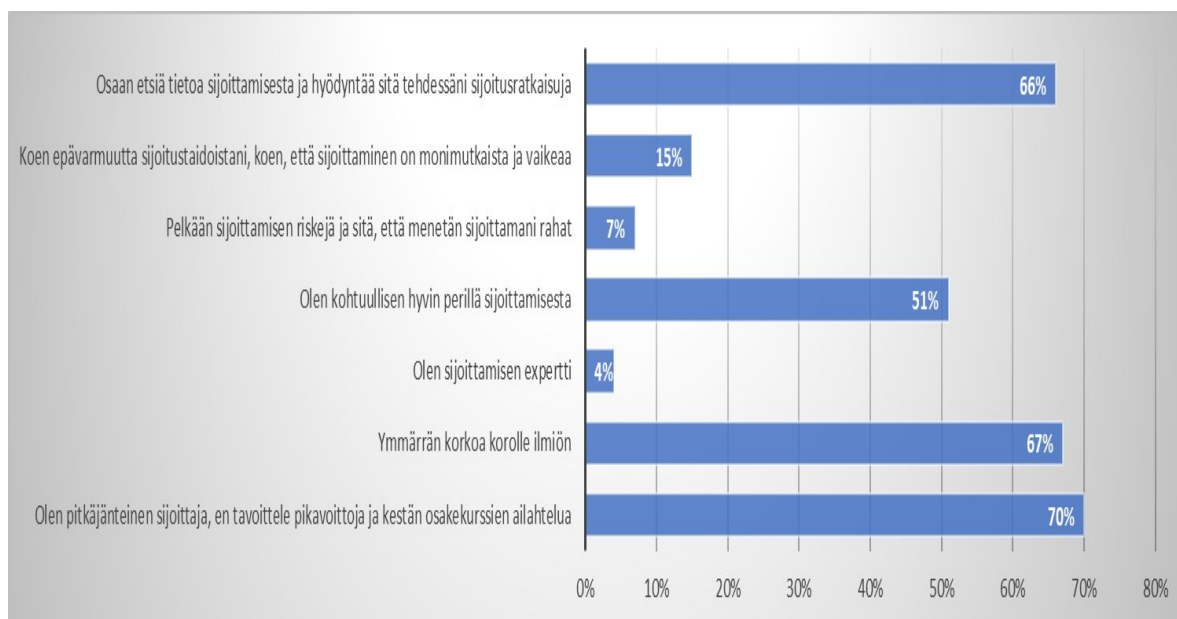
Kysymyksessä 8 haluttiin tietää naisten sijoitusten määrä vuositasolla.

KUVA 11. Kuinka paljon sijoitat vuodessa (N=67)

Vastaajista suurin osa, eli 44,8 % sijoittaa vuodessa 1000–5000 euroa. Tämä on kuukausitasolla välillä 83 € - 416 €. 3 % vastanneista, eli 2 henkilöä sijoittaa yli 100 000 € vuosittain.

Monivalintakysymyksessä 9 haluttiin tietää millaiseksi vastaajat kokevat omat sijoitustaidot ja miten riskit huomioidaan.

KUVA 12. Millaiseksi koet omat taitosi sijoittajana (N=67)

Vastaajista 66 % osaa etsiä tietoa sijoittamisesta ja hyödyntää saatavilla olevaa tietoa sijoitusratkaisuja tehdessään. Melkein sama määrä vastaajista (67 %) myös ymmärtää korkoa korolle ilmiön. Lisänä tässä kysymyksessä olisi voinut olla kohta, että miten voitot tai osinkotuotot käytetään, sijoitetaan ne uudelleen vai käytetäänkö elämiseen. Vallitseva tilanne on saanut aikaan kurssien voimakastakin heilahtelua, mutta n. 70 % vastaajista kokevat olevansa pitkäjänteisiä sijoittajia ja sijoitusstrategia kestää kurssien ailahtelun. 15 % kokee epävarmuutta omista sijoitustaidoista ja pitää sitä monimutkaisena ja vaikeana. Sijoittamiseen liittyy aina myös riskejä, mutta vain viisi vastaajaa (7 %) pelkää, että menettää sijoittamansa rahat. Kysymyksestä ei voinut vastauksen perusteella päätellä, että pelätäänkö sijoitusten menetystä puutteellisten sijoitustaitojen vuoksi vai liittyykö se enemmän taloudessa tapahtuviin notkahduksiin. Yli puolet (51 %) vastaajista koki olevansa kohtuullisen hyvin perillä sijoittamisesta ja kolmen (4 %) vastaajan sijoitustaidot olivat heidän mukaansa loistavat, he kokevat olevansa Experttejä sijoittamisessa.

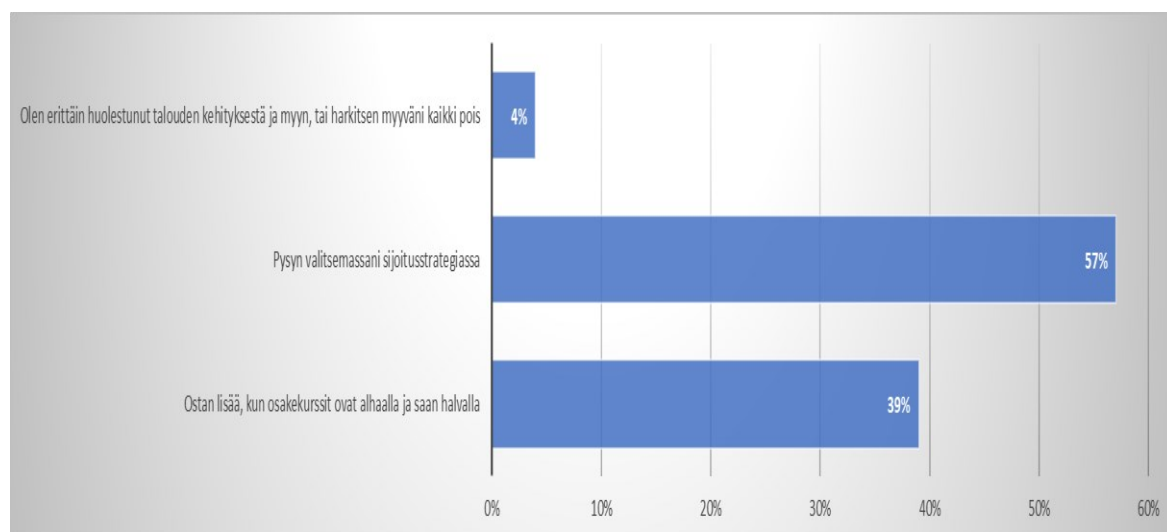
Kysymyksessä 10 haluttiin selvittää, että onko tunteilla vaikutusta ostopäätöksiin. Asteikko oli rajattu alueelle 1 minimi, eli ei lainkaan ja 10 maksimi eli hyvin paljon.

Yhteenvetotilasto	Keskiarvo	Mediaani	Minimi	Maksimi	Määrä
Ei lainkaan	4,2	4,0	1,0	10,0	67

KUVA 13. Vaikuttaako tunteet ostopäätöksiisi (N=67)

Tästä kuvasta voimme havaita miten vastaukset ovat jakautuneet keskiarvon 4,2 luvun ja mediaanin 4,0 luvun mukaan, kun vertailuarvona on asteikko 1–10. Mediaani, eli kaiken keskellä oleva luku on 4.0, pitäisimme tässä kuitenkin luotettavampana tuloksena keskiarvolukua 4.2, joka kertoo, että kaikkien vastanneiden kesken tunteilla on kuitenkin huomattavaa vaikutusta ostopäätöksiin.

Kysymys 11 oli yksi tutkimuksen tärkeimpiä aiheita, eli vallitsevan markkinatilanteen vaikutukset sijoituspäätöksiin

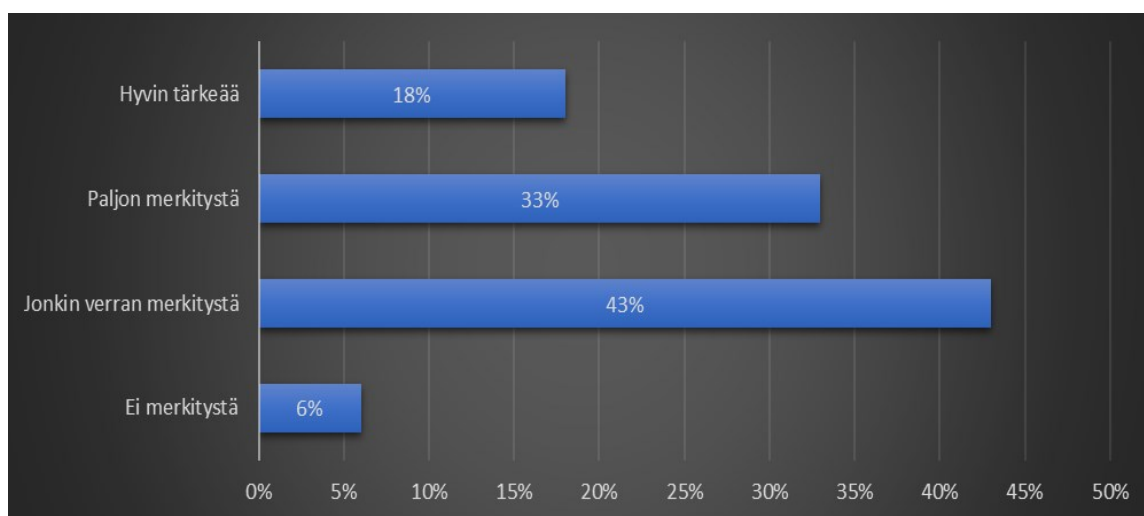

KUVA 14. Kuinka nykyisellä markkinoiden epävarmuudella on vaikutusta sijoittamiseesi? (N=67)

Suurin osa vastaajista (57 %) pysyy valitsemassaan sijoitusstrategiassa. Havaitsimme jo kysymyksessä 9, että suurin osa vastaajista on pitkäjänteisiä ja pikavoittoja tavoittelemattomia sijoittajainaisia. Osa vastaajista (39 %) käyttää hyödyksi rahamarkkinoiden heilumisen ja tekee lisää sijoituksia kurssien ollessa alhaalla, eli on ns. "ostohousut jalassa", koska saa pienemmällä rahalla enemmän osakkeita tai osuuksia rahastoista. Vain 3 henkilöä (4 %) on huolestunut talouden kehityksestä ja myy tai harkitsee myyvänsä sijoitukset pois. Tämä kysymys on hyvin linjassaan kysymyksen 9

kanssa, naiset ovat tämän perusteella pitkäjänteisiä ja rauhassa ratkaisuja tekeviä ja pohtivia sijoittajia.

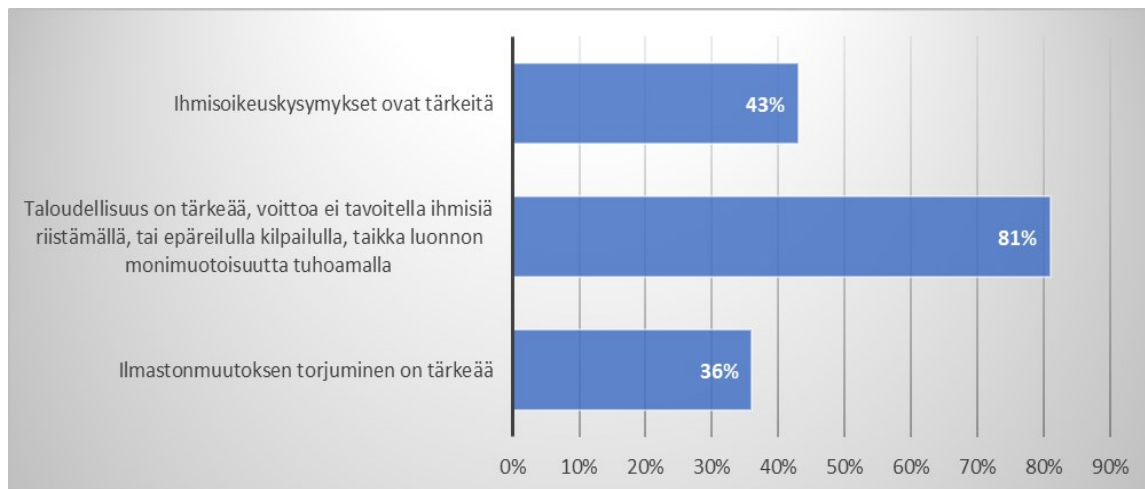
Kysymys 12 on tärkeä aihe ja megatrendi, jota opinnäytetyössämme tutkittiin. Tutkimuksessa haluttiin selvittää vastuullisuuden merkitystä naisten sijoitusratkaisuissa. Tällä kysymyksellä haluttiin saada selville, että tukeeko jo aiempi tutkimustieto ja oletamus sitä, että tämä aihe on erityisen tärkeä juuri naishenkilöille. Vastuullisuus on kasvava trendi myös sijoittamisen näkökulmasta.

KUVA 15. Kuinka tärkeäksi koet sen, että sijoitat yhtiöihin, jotka toimivat vastuullisesti sekä ympäristöä, että ihmisiä kohtaan? (N=67)

Vastaajien mielestä vastuullisiin yhtiöihin sijoittamisella oli jonkin verran merkitystä (43 %) mielestä. Paljon merkitystä oli 33 %:lle vastaajista ja hyvin tärkeää 18 %:lle. Vastuullisuuden koki täysin merkityksettömänä peräti 6 %. Vastaukset pääsivät yllättämään, koska suurimmalle osalle tutkimukseen osallistuneista naisista yritysten vastuullisella toiminnalla ympäristöä ja ihmisiä kohtaan oli vain jonkin verran merkitystä. Tämän kysymyksen asettelu ei ole täysin onnistunut, koska vaihtoehdot hyvin tärkeää ja paljon merkitystä ovat tulkittavissa samalla tavalla. Tulosten perusteella voidaan silti päätellä, että vastuullisuudella on merkitystä 94 %:lle vastaajista jollakin tasolla.

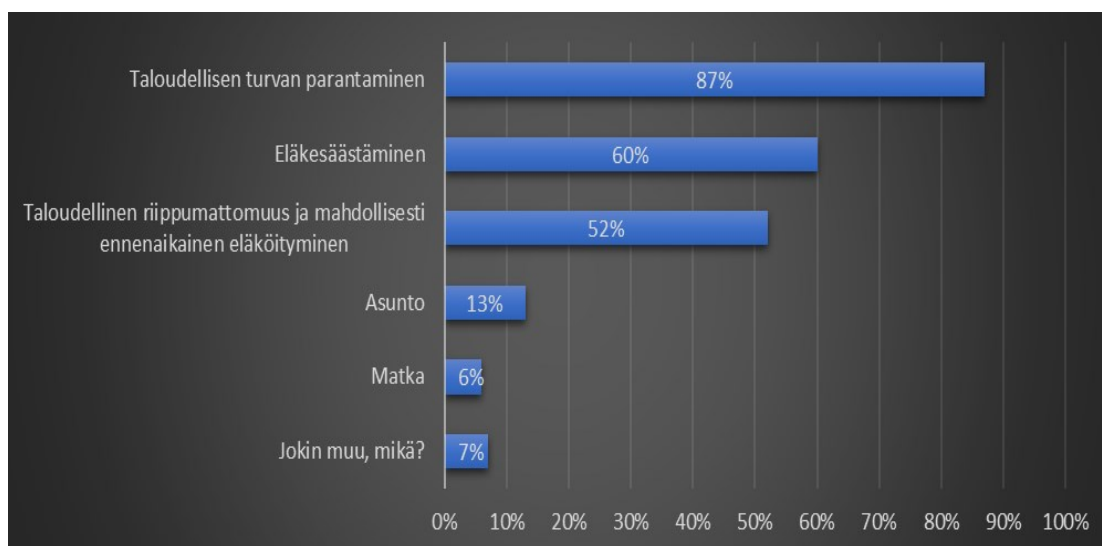
Kysymyksessä 13 tarkasteltiin oman arvomaailman, eli eettisyyden vaikutusta sijoitustoimintaan. Kysymys laadittiin monivalinnaksi ja näin vastaaja pystyi halutessaan valitsemaan useampia vaihtoehtoja.

KUVA 16. Kuinka omat arvot ohjaavat sijoitustoimintaasi (eettinen sijoittaminen)? (N=67)

Kuvasta on nähtävissä, että taloudellisuus on tärkeää ja voittoa ei tavoitella ihmisiä riistämällä, taikka epäreilulla kilpailulla, sekä luonnon monimuotoisuutta tuhoamalla suurimmalle osalle vastaajista (81 %). Ihmisoikeuskysymykset koettiin myös tärkeinä, 29 vastaajaa valitsi tämän kohdan (43 %). Ilmastonmuutoksen torjuminen oli tärkeää 24 vastaajista (36 %). Vaihtoehdot eivät sulkeneet täysin toisiaan vaan niissä oli samoja piirteitä. Tämä on jokaisen sijoittajan objektiivinen valinta ja osa voi pitää tärkeänä vain yhtä näkökulmaa ja toinen taas voi valita sellaisen sijoituskohteen, jossa eettisyys on otettu huomioon useammalta eri osa-alueelta.

Kysymys 14 käsitteli sijoittamisen tavoitteita. Sijoittamisella voi olla erilaisia tavoitteita ja ne liittyvät yleensä henkilön sijoitusstrategiaan, eli tavoitteeseen. Kysymys laadittiin monivalinnaksi, koska vastaajalla voi olla erilaisia sijoituskohteita erilaisilla tavoitteilla

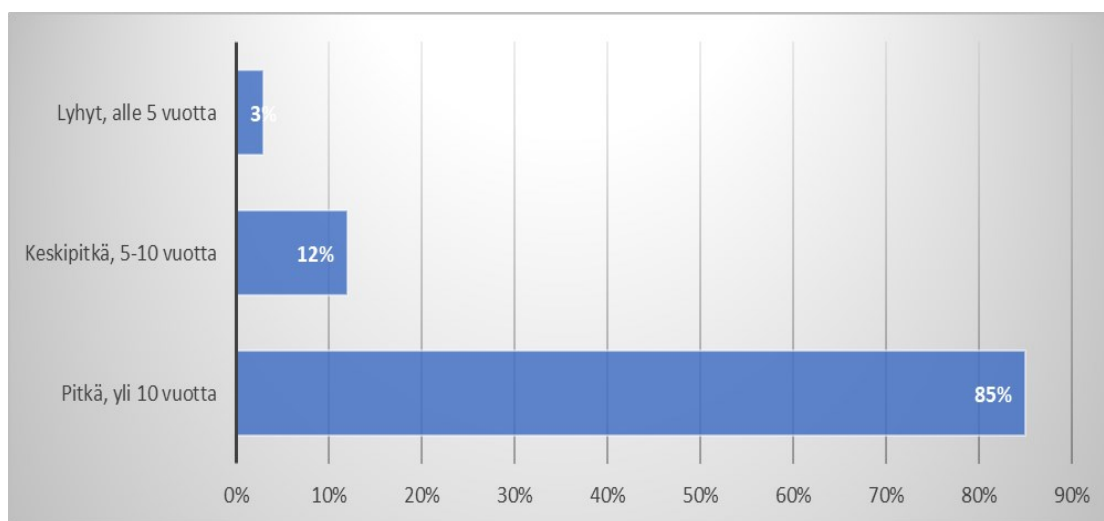
KUVA 17. Sijoittamisen tavoitteet (N=67)

Yllä olevasta kuvasta on nähtävissä, että suurin osa (87 %) vastanneista on valinnut tavoitteeksi taloudellisen turvan parantamisen. Tarkentavana jatkokysymyksenä olisi ollut mielenkiintoista saada lisätietoa, että vaikuttiko tähän tavoitteeseen nykyinen maailmantilanne. Eläkesäästäminen puolestaan oli tavoitteena 60 %:lle ja taloudellinen riippumattomuus eli FIRE oli tavoitteena 52 %:lle. Asuntoa varten sijoittaa 13 % ja matkaa varten 6 %. Vaihtoehtona jokin muu, mikä?, annettiin vastaajalle mahdollisuus mainita jokin listaan kuulumaton vaihtoehto ja 7,5 % vastaajista antoi seuraavanlaisia vastauksia:

- lapsille parempi tulevaisuus
- omien lasten auttaminen tarvittaessa
- kauneusleikkaus
- taloudellinen vapaus
- opintojen loputtua sijoitusasunnon ostaminen ja nykyisen asunnon myyminen omakotitalon rakentamista varten

Näistä vapaavalintaisista vastauksista näkee, että taloudellinen vapaus ja omien lasten auttaminen koetaan tärkeäksi, nämä vastaukset pohjautuvat selvästikin eettisyyteen, eli omiin arvoihin.

Kysymyksessä 15 kartoitettiin sijoitushorisontin pituutta, joka on tutkimuksen kannalta yksi oleellisin ja merkittävä tieto. Tämä kuva havainnollistaa ja tukee jo aiempaa kysymystä mihin säästetään. Moni vastaaja tavoittelee taloudellista turvaa, eläkkeelle säästämistä, sekä FIRE:ttämistä.

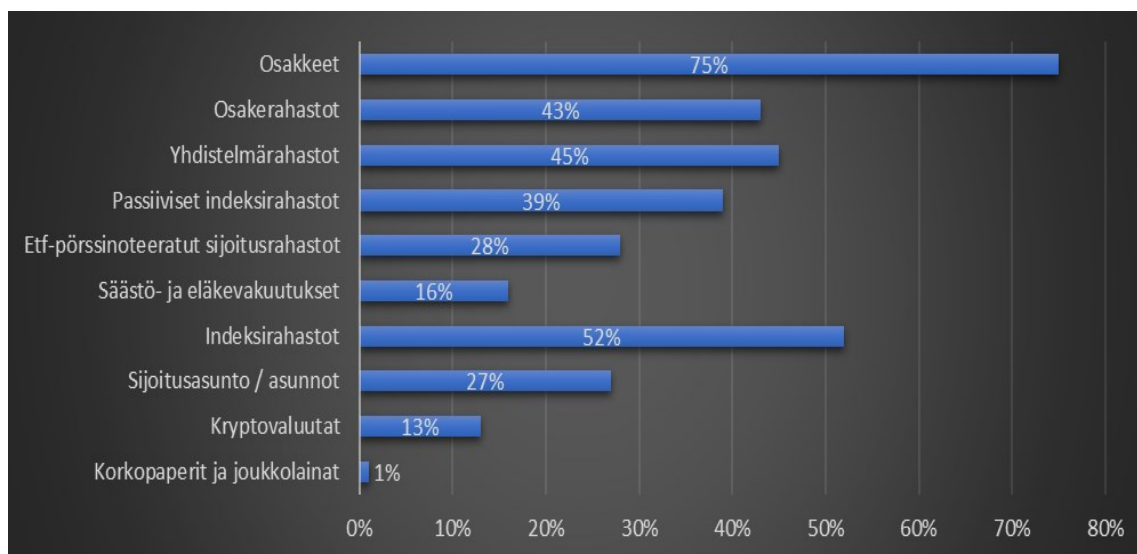

KUVA 18. Sijoittamisajan eli sijoitushorisontin pituus vuosina (N=67)

Pitkän aikavälin sijoittajia, eli yli 10 vuoden sijoitushorisontilla sijoittaa peräti 85 %, eli suurin osa vastaajista (57 henkilöä). Tästä tehtiin myös johtopäätöksiä aiempaan kysymykseen numero 9, jossa kartoitettiin henkilöiden sijoitustaitoja. Vastausten perusteella tultiin siihen johtopäätökseen, että korkoa korolle ilmiön vaikutus ymmärretään, koska korkoa korolle kasvaa sitä vauhdikkaammin, mitä pidempi sijoitusaika on. Mielenkiintoista olisi ollut tässä kohdassa kysyä vielä jatkokysymyksenä, että kuinka pitkään on säästetty, sijoitettu ja kuinka hyvin tuottoa on kertynyt.

Vähemmän vastaajista oli keskipitkän 5–10 vuotta (12 %) ja lyhyen alle 5 vuoden sijoittajia (3 %). Lyhyemmän aikavälin sijoittajat eivät todennäköisesti tavoittele sijoittamisellaan suuria voittoja. Tavoite voi olla lomamatka tai jokin muu lyhyemmän säästämisaajan vievä hankinta. Virhetulkinnan vaara on olemassa, koska voidaan olettaa, että osa voi sijoittaa korkeamman riskin osakkeisiin isomilla summilla ja nostaa voitot pois heti kun osakekurssit nousevat. Toinen virhetulkinnan mahdollisuus on siinä, että kaikki eivät ymmärrä korkoa korolle ilmiön vaikutusta ja pelkäävät pidemmän aikavälin sijoittamista riskien vuoksi.

Kysymyksessä 16 selvitettiin monivalintakysymyksenä tutkimuksen kannalta yhtä tärkeimmistä aiheista, eli mihin naiset sijoittavat.

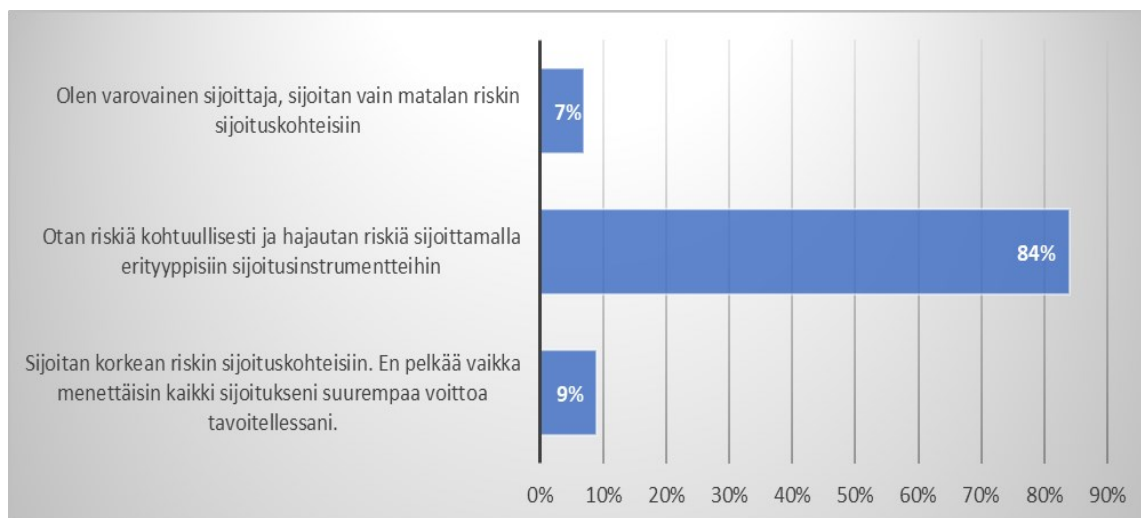

KUVA 19. Sijoitusinstrumentit, mihin sijoitat (N=67)

Peräti 75 % vastaajista sijoittaa suoriin osakkeisiin eli 50 henkilöä. Tästä tehtiin johtopäätös, että vastaajien sijoittamistaidot olivat hyvin hallinnassa. Tämä oli tulkittavissa myös jo aikaisempien kysymysten vastausten perusteella. Osakkeet vaativat usein enemmän tietämystä ja lisäksi sijoitettavaa pääomaa kerralla enemmän verrattuna sijoitusrahastoihin, joihin pääsee mukaan jo muutamalla kymppillä kuukaudessa. Seuraavaksi suosituin sijoitus tuote olivat indeksirahastot, jotka ovatkin viime vuosina nousseet suureen suosioon alhaisten kulujen ja hyvän tuotto-odotuksen vuoksi. 52 % (35 henkilöä) vastaajista sijoittaa näihin rahastoihin.

Loput tulokset jakautuvat melko tasaisesti. Vastaajat sijoittavat sekä osakerahastoihin (43 %), yhdistelmärahastoihin (45 %), että passiivisiin indeksirahastoihin (39 %), ETF:iin sijoittaa 19 vastaajaa, eli 28 % kaikista vastaajista ja melkein saman verran sijoitetaan myös sijoitusasuntoihin 18 vastaajaa (27 %). Säästö- ja eläkevakuutuksiin, sekä kryptovaluuttoihin sijoitetaan selvästi vähemmän ja tämä trendi säästö- ja eläkevakuutusten suosion alenemisesta sai vahvistusta myös tämän kyselyn perusteella. Kryptovaluutassa taas riskit ovat korkeammat ja tämä sijoitusmuoto vaatii tietoa ja taitoja. Tälle vaihtoehdolle saatu vastausprosentti asettui odotetulla tavalla. Toisaalta tähän saatuun tulokseen pitää suhtautua varauksella, koska 9 vastaajaa 67:stä sijoittaa kryptovaluuttaan ja näiden vastaajien joukossa on selvästikin kokeneempia sijoittajia enemmän.

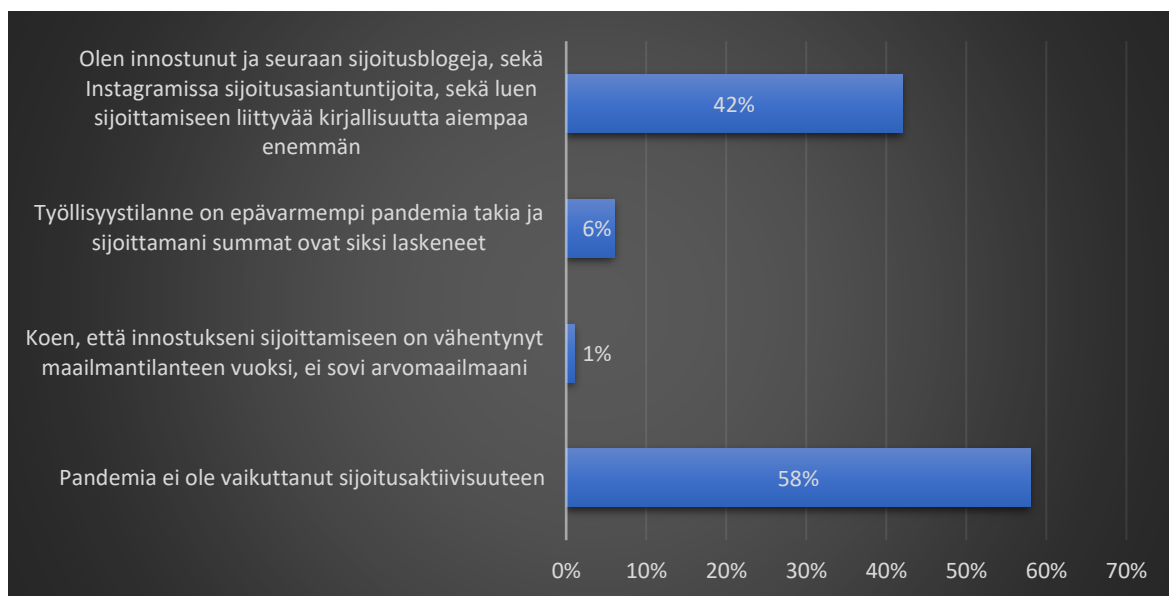
Kysymyksessä 17 haluttiin tietää tutkittavien henkilöiden riskinsietokykyä.

KUVA 20. Sijoittamiseen liittyy aina riski. Millainen koet olevasi riskinottajana? (N=67)

Tämä kuva osoittaa, että riskiä otetaan maltillisesti. Riskinottoa kompensoidaan hajauttamalla eri sijoitusinstrumentteihin, eli esimerkiksi osakkeisiin, rahastoihin, asuntoihin jne. 84 % vastaajista, eli 56 vastaajaa valitsi vaihtoehdon ”Otan riskiä kohtuullisesti ja hajautan riskiä sijoittamalla erityyppisiin sijoitusinstrumentteihin”. 7,5 % vastaajista on varovainen sijoittaja ja haluaa sijoittaa matalan riskin sijoitustuotteisiin ja 9 % taas ottaa riskiä enemmän, eikä pelkää suurempaa voittoa tavoitellessaan, vaikka menettäisi kaikki rahansa. Näistä vastauksista havaitsee jälleen, kuinka hyvin ne ovat linjassa aiempien kysymysten vastausten kanssa. Kryptovaluuttoihin sijoitti aiemmassa kysymyksessä 13 % vastaajista ja sen voisi tulkita korkean riskin sijoitustuotteeksi. Toisaalta myös varovaisuuden periaate näkyi pienemmällä osalla vastaajista myös aiemmissa kysymyksissä, kuten tässäkin vain 7 % (5 henkilöä) vastaajista on varovainen sijoittaja.

Kysymyksessä 18 selvitettiin kuinka Covid-19 pandemia on vaikuttanut vastaajien sijoitusaktiivisuuteen. Kysymys laadittiin monivalintakysymykseksi.

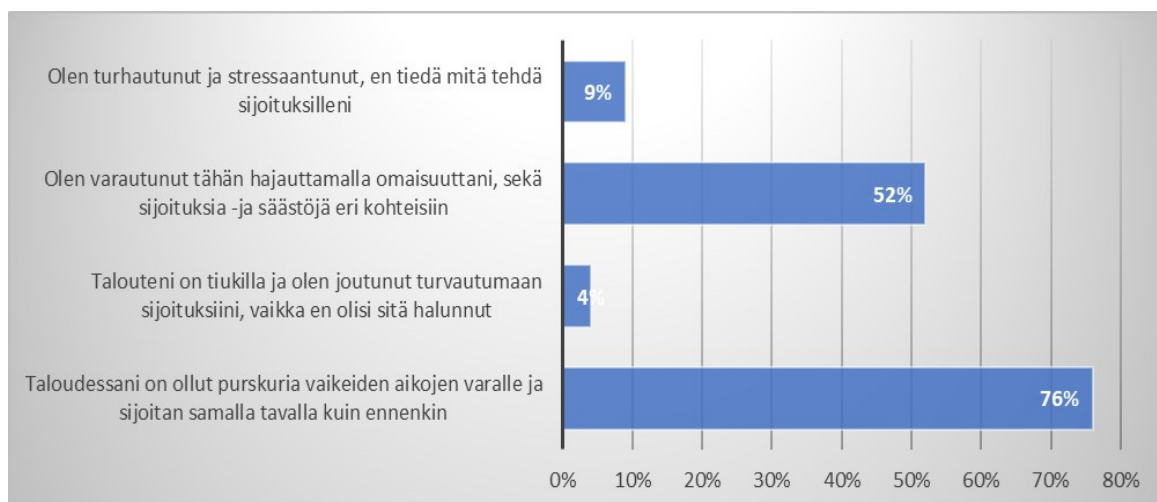

KUVA 21. Kuinka Covid-19 pandemia vaikuttanut sijoitusaktiivisuuteesi? (N=67)

Yllä olevasta kuvasta nähdään, että pandemia ei ole vaikuttanut sijoitusaktiivisuuteen lainkaan 39:n henkilön mielestä (58 %). Vastaajista 28 henkilöä (42 %) on entistä innostuneempi sijoittamisesta ja seuraa sijoitusblogeja, Instagramin sijoitusasiantuntijoita, sekä lukee sijoittamiseen liittyvää kirjallisuutta entistä enemmän. Tästä voidaan päätellä, että vastaajien vapaa-aika on lisääntynyt. Syynä tähän voi olla, että aikaa on vapautunut esimerkiksi etätöiden ansiosta. Työllisyystilanne on epävarmempi pandemian takia ja sijoitettujen varojen määrä oli laskenut 4 (6 %) vastaajalla. Vain yksi vastaaja kokee, että innostus sijoittamiseen on vähentynyt maailmantilanteen vuoksi ja ei sovi enää hänen omaan arvomaailmaansa. Tästä kuviosta voi saada tukea, että kuten jo aiemmat lehtiartikkelit ja tutkimukset ja Instagramin mainostajat kertoo, niin Covid-19 pandemia on saanut aikaan sen, että sijoittaminen kiinnostaa ja erityisesti naiset ovat siitä innostuneet entistä enemmän.

Kysymyksessä 19 kysyttiin tämän hetken raskaista aiheista, kuten Ukrainan sodan ja inflaation vaikutuksista naisten sijoitustoimintaan, tämä kysymys oli moni valinta.

KUVA 22. Inflaatio ja Ukrainan hyökkäyssota tulivat kahden raskaan pandemiavuoden jälkeen ja osakekurssit romahtivat kerralla, mitä ajatuksia tämä herättää? (N=67)

Tästä kuvasta havaitsee kuinka suurin osa näistä sijoittajanaisisista, on varautunut "pahan päivän varalle". 76 % vastaajista on valinnut viimeisen vaihtoehdon, eli taloudessa on ollut puskuria vaikeiden aikojen varalle, ja he sijoittavat samalla tavalla kuin ennenkin. 52 % on varautunut hajautuksen keinoin vaikeisiin aikoihin. 3 henkilöä vastaajista (4 %) on joutunut turvautumaan sijoittamiinsa rahoihin ja nostamaan niitä, vaikkei olisi sitä halunnut ja 9 % (6 henkilöä) kokee olevansa turhautunut tilanteeseen, eikä tiedä mitä tekisi sijoituksilleen. Olisiko osakekurssien putoamisella tähän vaikutusta, että mietitään, olisiko järkevää vain myydä äkkiä pois, vai kenties sittenkin pitää.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Yhteenveto

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada selvitettyä ajankohtaista aihetta Naisten sijoitustoiminnasta 2020-luvulla pandemian riehussa maailmalla, Ukrainan sodan alettua ja ilmastokriisin riehussa. Miten tämän kaikki vaikuttaa naisten sijoittamiseen ja onko näillä asioilla vaikutusta vai ei. Tutkimustuloksista havaitsimme, että kyllä näillä kaikilla asioilla on vaikutusta ja naiset ovat selvästikin perehtyneitä Vauras Nainen-ryhmässä sijoittamiseen.

Käsittelimämme aihe naisten sijoittamisesta 2020-luvulla on hyvin ajankohtainen ja naisten kiinnostus sijoittamiseen on ilmiönä vielä melko tuore. Opinnäytetyö prosessina oli mielenkiintoinen ja samalla melko haastava. Mielenkiintoa lisäsi halu saada lisää tietoa omien sijoitustaitojen kehittämiseen. Perhe-elämän ja opiskelun yhteensovittaminen töissä käymisen lisäksi on moniulotteinen paketti saada pysymään hallitusti kasattuna, koska muuttuvia tekijöitä on runsaasti.

Meitä sijoittajina askarruttivat samat seikat kuin monia muitakin naissijoittajia. Vallitsevat olosuhteet ja niiden laajuus kokonaisuutena koskettaa meidän kaikkien elämää. Vastuullisuus, eettisyys, ilmastomuutos, oma taloudellinen tulevaisuus ja jaksaminen alati pidentyvien työurien vuoksi ovat isoja asioita, eikä niitä voi eikä pysty ratkaisemaan edes omalta osaltaan hetkessä.

Meitä tutkimuksen tekijöinä ja sijoittajataipaleemme alussa olevina kiinnosti paljon erityisesti sijoittamisen vastuullisuuden ja eettisyyden näkökulmat. Merkityksellisimmät kriteerit ovat objektiivinen valinta ja jokaiselle sijoittajalle erilainen. Nämä ovat jokaisen sijoittajan itsensä pääteltävissä, mitä arvoja ja kriteereitä pitää itselleen tärkeinä. Ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin tärkeys on kuitenkin asia, mihin jokainen voi omalta osaltaan vaikuttaa omilla valinnoillaan. Yritykset ovat alkaneet ottaa vastuullisuuden ja eettisyyden näkökulmat paremmin huomioon kaikessa toiminnassaan jo pelkästään sen vuoksi, että kuluttajat sitä osaavat vaatia. Sijoittajalla on tätä kautta yhteiskunnallinen vaikutusmahdollisuus. Kestävä kehitys tulisi kuitenkin olla osa yritysten jokapäiväistä rutiinomaista toimintaa eikä vain ulkoisen imagon luomista asiakkaille.

Sijoittaminen on yksi tapa tuoda turvaa omaan taloudelliseen hyvinvointiin. Vallitsevat olosuhteet luovat paineita saada rahat riittämään elämisen pakollisiin kustannuksiin. Jokaisen olisi hyvä tehdä omasta taloudellisesta tilanteestaan jonkinlainen yhteenveto, ikään kuin tilinpäätös. Tämän avulla voi tehdä budjetin mihin ja minkä verran rahaa menee pakollisiin kustannuksiin eli elämiseen. Kuluksen karsiminen on yksi tapa saada aikaan säästöjä ja sitten voi lähteä miettimään mihin rahat sijoittaa ja mitä sillä tavoitellaan. Sijoittamisen voi nykyään aloittaa jopa pienillä summilla, tosin silloin kannattaa pohtia mihin ne ovat järkevää sijoittaa. Olimme yllättyneitä, että tutkimusten perusteella myös opiskelijat ja muut pienituloiset olivat kiinnostuneita sijoittamisesta. Talouslukutaidolla on tässä iso merkitys.

Oma sijoitushorisonttimme on molemmilla pitkä, mutta väistämättä kohonnut yleinen hintataso ja markkinoiden epävarmuus on saanut tarkastelemaan sijoittamista monelta eri näkökantilta. Kurssit heilahtelevat paljon ja jopa melko turvallisena pidetyt sijoitusrahastot maltillisella riskillä laahaavat

reilusti miinuksella osassa rahastoja. Riskit täytyy kuitenkin asettaa oman kestokyvyn mukaan. Sijoitusstrategiassa pysyminen kurssien heilahteluista huolimatta ja varautumalla puskurirahastolla talouselämän yllättäviin muutoksiin luo turvaa omaan varallisuuteen. Tämä lopputulos oli tulkittavissa myös kyselyimme saatujen vastausten perusteella.

Sijoittaminen saattaa vaikuttaa melko monimutkaiselta, koska vaihtoehtoja on paljon ja vertaileminen niiden välillä voi olla vaikeaa. Selkeää on kuitenkin se, että mitä nuorempana sijoittamisen aloittaa, sitä suuremmat vaikutukset sillä on omaan talouteen, jos sijoitushorisontti on pitkä. Olemme molemmat olleet poissa työelämästä perhevapaiden ajan, ja tällä on ollut vaikutus eläkekertymiin ja jopa urakehitykseen. Omalta osaltamme voimme tehdä vielä melko pitkään valintoja omaan elämäämme, mutta tärkeää on myös siirtää tätä tietoa seuraaville sukupolville ja luoda heille edellytyksiä vaurastua. Pienilläkin summilla pääsee sijoittamisessa alkuun ja on vaikutus varallisuuden kasvuun, kun yhdistetään pitkä sijoitushorisontti ja korkoa korolle-ilmio. Osa sijoittajista sijoitti myös parantaakseen omien lasten elintasoja.

7.2 Aikataulu

Johanna aloitti tämän opinnäytetyön jo aikaisemmin ja Eija hyppäsi mukaan toukokuussa. Kesän aikana työ ei juurikaan edennyt, mutta mielenkiinto aihetta kohtaan kuitenkin lisääntyi ja talousuutisia seurasimme innokkaammin vielä tarkemmin kuin aikaisemmin. Osaltaan tämä lyhyt tauko kuitenkin edisti prosessia, kun seurasimme talouden kehittymistä. Covid-19 pandemia alkoi pikkuhiljaa väistyä ja rajoitteiden purku alkoi näkyä myös markkinataloudessa. Maailmanlaajuiset ongelmat eivät kuitenkaan olleet vielä ohi, koska Venäjän sotatoimet Ukrainaa vastaan vaikuttaa suoraan ja välillisesti monen suomalaisen arkeen. Inflaatio, energiakriisi ja korkojen nousu vaikuttaa jokaisen elämään jollain tasolla. Osalla ihmisistä on vaikeuksia selviytyä arjesta nykyisellä tulotasolla ja monella on taloudellisia vaikeuksia enemmän ja vähemmän.

Olimme asettaneet opinnäytetyölle lopullisen valmistumisajankohdan, mutta muuten emme tehneet sen tarkempia aikataululuksia. Lapsiperhearkea ei pysty aikataulullisesti täysin ”kiveen kirjoittamaan”, mutta pidimme kuitenkin viikoittain, välillä jopa päivittäin toisemme ajan tasalla työn etenemisessä. Tällainen parityöskentely onnistui mielestämme hyvin, koska molempien elämäntilanne oli hyvin samanlainen ja kummallakin oli kokemusta mitä tällaiset isommat projektit vaativat onnistuakseen alati muuttuvista olosuhteista huolimatta. Tutkimustamme varten laadittu kysely oli auki reilun viikon. Emme kuitenkaan katsoneet mahdolliseksi pitää sitä auki pitempään, jotta aikaa jäisi riittävästi tulosten analysointiin ja jotta Johannan valmistuminen onnistuisi vielä tämän vuoden puolella.

7.3 Pohdinta ja ammatillinen kehittyminen

Kirjoittaminen ja tiedonhankinta oli melko jouhevaa ja mielenkiintoista. Sijoittamiseen liittyvää aineistoa on saatavissa paljon, mutta lähdekriittisyys oli pidettävä mielessä. Pyrimme käyttämään lähteenä mahdollisimman tuoretta tietoa aiheemme ajankohtaisuuden vuoksi. Internet on täynnä mielenkiintoisia asiantuntijapodcasteja, joista myös vasta-alkajana saimme hyvin vertaistukea. Tiedon ajantasaisuus ja helppo ymmärrettävyys on tärkeää varsinkin silloin kun sijoittaja on aloittelija ja vasta opettelee ymmärtämään erilaisten termien ja laskukaavojen syvempää tarkoitusta. Olemme

molemmat suorittaneet opintojen aikana Sijoitustoiminnan peruskurssin ja saaneet sieltä pohjatietoa rahoitusmarkkinoiden toiminnasta ja sijoittamisen perusteista.

Teoreettisen tiedon kerääminen ja sopivaksi kokonaisuudeksi laatiminen oli työn hitain osuus. Oppimisen kannalta tämä oli kuitenkin tuttua ja aikaisemmin hankituista taidoista tiedonhakuun liittyen oli paljon hyötyä. Talousuutisten seuraaminen on tullut entistä enemmän osaksi arkirutiineja. Raportointi sujui luontevasti ja kokonaisuus on riittävän laaja. Käsittelemämme aihepiiri on erittäin ajankohtainen, joten laajempaa tutkimustietoa ei ollut vielä paljon saatavissa. Pandemia ja Ukrainan sota tulee näkymään talouselämässä vielä pitkään.

Opinnäytetyö ei liity suoranaisesti kummankaan nykyiseen toimenkuvaan työelämässä. Näemme tämän kuitenkin laajempana kokonaisuutena osana elinikäisen oppimisen näkökulmaa ja sijoittaminen on yksi tapa lisätä omaa taloudellista hyvinvointia. Toinen meistä työskentelee kumminkin tällä hetkellä talousalalla ja näen että tästä tutkimuksesta on myös ammattiini liittyen hyötyä, kun sijoittaminen kuuluu läheisesti yritysten kirjanpitoon ja tilinpäätöksiin.

7.4 Merkittävimmät johtopäätökset tutkimuksen tuloksista

Kyselyyn vastanneita naisia oli n. 81 000 Vauras Nainen-ryhmä perusjoukosta 67 henkilöä, joka oli melko vähän. Ehkä vähäinen vastausmäärä johtui siitä, että kyselyjä on paljon ja ihmiset ovat kiireisiä eivätkä halua antaa enää aikaansa tällaiselle asialle. Vastausmäärän niukkuuden takia emme voi esittää kovin luotettavia johtopäätöksiä tutkimuksen tuloksista. Tutkimukseen vastanneita naisia oli yli puolet Etelä-Suomen läänistä ja seuraavaksi eniten Länsi-Suomen läänistä. Tämän perusteella voisi esittää varovaista arviota, että Etelä-Suomen läänissä asuivat aktiivisimmat naissijoittajat Suomessa. Myös se tukee tulkintaamme, että Etelä-Suomessa on väestöä suhteessa paljon muuhun Suomeen verrattuna ja siellä asuu myös korkeasti koulutettuja henkilöitä suhteessa eniten.

Kysymyksessä 2 kartoitettiin vastaajien ikää. Aktiivisimpia kyselyyn vastaajia oli ikäryhmässä 36–44-vuotiaat ja tämä ikäryhmä elää yleensä ruuhkavuosia ja toiseksi eniten ikäryhmässä 27–35-vuotiaat. Tässä ikäryhmässä voisi siis olla eniten kiinnostusta vaurastua ja sijoittaa, koska rahantarve on kenties noina vuosina hyvinkin suurta, kun eletään usein ruuhkavuosia. Kysymyksessä 3 haluttiin tietää kotitalouden kokoa, jotta tiedettäisiin, onko sillä väliä, minkä kokoinen talous sijoittajalla on sijoitusaktiivisuuteen liittyen. Johtopäätöksenä voitaisiin nähdä, että Etelä-Suomessa asuu suhteessa eniten vastaajia ja heillä on suhteessa eniten 2 hengen talouksia ja toiseksi eniten 3 hengen talouksia. Neljännessä kysymyksessä haluttiin tietää mikä on vastaajien koulutustaso. Peilaten aiempiin kysymyksiin annettuihin vastauksiin voisi tehdä mahdollisesti johtopäätöksiä, että Etelä-Suomen läänissä asuu paljon korkeakoulutautuneita ihmisiä, joista useimmat asuvat 2 hengen taloudessa ja ovat iältään 36–44-vuotiaita. Tähän päätelmään pitää suhtautua varauksella ja siinä virhetulkinnan mahdollisuus suuri.

Kysymyksessä 5 kartoitettiin vastaajien elämänihaanetta. Elämäntilanne suurimmalla osalla oli työssäkäyntiä ja tämän takia voisi päätellä, että sijoittamisesta ja säästämistä kiinnostuneet henkilöt ovat suurimmaksi osaksi työssäkäyviä naisia Vauras Nainen-ryhmäläisten vastaajista. Tämä on hyvin luonnollista, koska opiskelijoilla ja työttömillä ja kotiäideillä ei varmastikaan ole niin paljon ylimää-

raista käytettävää rahaa, kuin työssäkävillä. Eläkeläisillä taas sijoitusaktiivisuus voi olla jo takana-päin ja siinä elämänvaiheessa halutaan käyttää jo niitä aiemmin sijoitettuja rahoja esimerkiksi matkustamiseen ja elämänlaadun parantamiseen. Vastaajista 8 henkilöä oli opiskelijoita, useat opiskelijathan ovat erittäin kiinnostuneita sijoittamaan esimerkiksi opintolainan, koska korko ollut pitkään miinuksella, tosin tilanne on kääntynyt nyt kun korot ovat nousseet reippaasti. Tästä tulisi mielenkiintoinen uusi tutkimusaihe, kuinka opintolainojen korkojen nousu on vaikuttanut, sijoitetaanko sitä enää entiseen malliin, vai meneekö rahat pääosin peruselämiseen.

Kysymyksessä 6 kartoitettiin vastaajien tulotasoa. Suurin osa vastaajista kuului tulotasohaarukkaan 30 000–40 000 € (n. 30 %) vastaajista ja toiseksi suurin tulotaso 40 000e- 50 000 € oli 18 %:lla vastaajista. Tästä kuviosta ja aiempien kysymysten vastauksiin peilaten johtopäätöksenä voisi sanoa, että aktiivisimmat sijoittajat kuuluvat keskiluokkaan koska perusjoukkonamme oli kuitenkin naiset, jotka kuuluu Facebookin sijoittajanaisten ryhmään. Tässäkin kysymyksessä tulokinnanvaraiseksi jää onko tulotasoon laskettu mukaan vain ansiotulot, vai onko mukaan otettu myös muita tuloja, esimerkiksi osinkotuloja, tai muita pääomatuloja. Toinen virhetulkinnan mahdollisuus on, että onko vastauksiin laskettu mukaan koko perheen tulot vai vain omat tulot, joten virhetulkinnan vaara on olemassa. Näistä olisi ollut hyvä tehdä tarkentavia lisäkysymyksiä.

Kysymyksessä 7 haluttiin tietää, mistä tulot koostuvat ja sitä kautta saada selville, mistä rahat saadaan sijoittamiseen. Tässä kysymyksessä virheellisen tulkinnan mahdollisuus on melko suuri, koska parempi kysymys tähän kohtaan olisi ollut mitä tuloja / varoja sijoitat. Suurin osa vastaajista sai tuloja pääasiassa palkkatuloista (88 %). Toiseksi eniten vastaajat valitsivat vaihtoehdoksi säästöistä / sijoituksista. Näistä vaihtoehdoista näemme Suomalaisten naisten työmoraalin olevan korkea, mutta toisaalta tähän vaikuttaa myös se, että korkeammin koulutetut naiset ja ihmiset ovat yleensäkin useimmiten töissä kuin työttömänä kuin ehkä vähemmän koulutetut henkilöt. Tässäkin voidaan tehdä virhetulkintaa, kun vastaajista suurin osa oli alemman tai ylemmän ammattikorkeakoulun käyneitä.

Kysymyksessä 8 haluttiin tietää paljonko naiset sijoittavat vuosittain. Sijoitettavien summien määrät vaihtelevat suuresti ja tähän vaikuttaa varmasti paljon vastaajan elämäntilanne ja mistä elämiseen saatavat tulot koostuvat. Vastaajista osa on opiskelijoita ja eläkkeensaajia sekä työttömänä tai heivapailia, jolloin saatava tulotaso voi olla hyvin matala. Tutkimuksen kannalta oli kuitenkin mielenkiintoista, että myös pienituloiset sijoittavat ja ovat kiinnostuneita sijoittamisesta sekä vaurastumisesta ja ovat tavoitteellisia sijoittamisessa. Erilaiset sijoitustuotteet mahdollistavat sijoittamisen myös pienillä summilla. Kyselyssä ei käy ilmi sijoitetaanko osinkotuotto uudelleen, joten se ei tule tietoon, mistä sijoitettavat varat koostuvat. Kysymyksessä ei myöskään kysytty oliko kyseessä kertaluontoiset sijoitukset vai sijoitetaanko esimerkiksi kuukausittain joku tietty summa, tämä olisi ollut hyvä ottaa huomioon. Kysymys 9 käsitteli taitoja sijoittajana henkilöiden oman arvion mukaan. Kaiken kaikkiaan näkee, että naispuoliset henkilöt, jotka kuuluvat Vauras Nainen-ryhmään, ovat melko hyvin perillä sijoittamiseen liittyvistä periaatteista, kuten korkoa korolle ilmiöstä, tiedonhausta ja ovat pitkäjänteisiä sijoittajia, mikä on hyvinkin suositeltavaa. Kysymys 10 käsitteli tunteiden vaikutusta osto-

päätöksiin ja tämän halusimme tietää siksi koska tiedämme että naiset ovat yleensä enemmän tunteella eläviä kuin miehet. Tulos oli toisaalta yllättävä, koska näemme keskiarvon mukaan 4,2 ja myös mediaaniluvun mukaan 4,0 että tunteilla on merkitystä ostopäätöksiä tehtäessä.

Olemme kyselymme vastaajien kanssa samaa mieltä, että sijoittamisella on hyvä olla tavoitteellinen suunnitelma ja pitkä horisontti. Sijoitusstrategiassa olisi hyvä pysyä kaikissa olosuhteissa, jos se vain on mahdollista. Suurin osa vastaajistamme ovat varautuneita talouden epävarmuuteen ja luottavat omiin sijoitustaitoihin ja strategiaan päätöksissään. Riskien tunnistaminen, kulujen huomioiminen ja eri sijoitustuotteisiin huolellinen perehtyminen ja allokointi luovat hyvän pohjan sijoittamiselle. Varautuminen tulevaan tuo turvaa ja toisaalta säästäminen on ollut aina järkevää. Kyselymme vastanneet pitivät tärkeimpänä päämääränä taloudellisen turvan parantamisen, joka kertoo varmasti myös viime vuosien epävarmuudesta, eläkeiän pidentymisestä ja eläkekertymistä, onko kohta enää työntekijöitä tarpeeksi takaamaan meille nuoremmille ikäpolville tarpeeksi kattavaa eläketurvaa, tätä me pohdimme yhdessä varmastikin monen kyselyyn vastanneen kanssa.

Sijoitusmuotona osakesäästäminen koettiin yhtenä suosituimmista vaihtoehdoista. Tässä riskit ovat muita sijoitusmuotoja suuremmat, mutta tuotto-odotukset ovat samalla korkeammat. Suurin osa vastaajistamme on valinnut sijoitushorisontiksi yli 10 vuotta, joka on hyvin järkevää sijoittamisen hyötyä ajatellen, mitä pidemmän ajan sijoittaa, sitä myös korkoa korolle ilmiö alkaa tuottamaan. Vastaajamme allokoivat eli hajauttavat erilaisiin sijoitusinstrumentteihin sijoituksiaan ja tämä on havaittavissa myös riskinsietokyvyssä, jonka perusteella suurin osa vastasi olevansa maltillinen riskinottaja. Sijoituksilla haetaan pitkántähtäimen tuottoa.

Yllättävän monella vastaajalla vastuullisuudella oli kuitenkin vain jonkin verran merkitystä sijoitusinstrumenttien valintaa määrittäessä, mikä oli mielestämme yllättävää ajatellen ilmastokriisiä ja yleismaailmallista tilannetta muutenkin. Vastuullisuus voi aiheena kuitenkin olla vaikea sijoittamisessa, koska se vaatii aikaa ja huolellista perehtymistä, koska yhtiöt voivat antaa ulkoisen kuvan vastuullisuudesta, mutta totuus voi olla toinen. Sijoittaminen vaatii muutoinkin perehtymistä ja aikaa, niin eikö tälle asialle annetta sitten sen suurempaa painoarvoa. Covid-19 pandemia on selvästikin lisännyt kiinnostusta vastanneiden naisten mielestä, joka on huomattu muutoinkin Suomessa. Olisiko ihmisillä enemmän aikaa esimerkiksi etätöiden ansiosta lukea, kuunnella podcasteja, sekä äänikirjoja, sekä seurata somevaikuttajia. Olemme molemmat myös kiinnostuneet sijoittamisesta parin viime vuoden aikana erittäin paljon.

Ukrainan hyökkäyssodan ja pörssikurssien romahtaminen eivät ole suurinta osaa vastaajista säikäyttäneet, vaan he ovat varautuneet vaikeisiin aikoihin puskurilla. Tämä tukee aiempaa kysymystä sijoittamisen pitkäaikaisesta tavoitteesta ja ailahteluita ei säikähdetä. Ymmärretään että osakekurssit tulevat aina ailahtelemaan, mutta niin kuin aina, niin jossain vaiheessa ne kääntyvät taas noususuuntaan. Omat arvot (eettinen sijoittaminen) taas koettiin vastuullisuuden sijaan erittäin tärkeänä asiana (yli 80 % vastaajista), ihmisten ja luonnon hyvä ja oikeudenmukainen kohtelu perustuu arvoihin. Moni koki myös omien lasten auttamisen tärkeäksi. Sijoittamisen tavoitteista tärkeimmäksi nousi taloudellisen turvan parantaminen, sekä eläkesäästäminen, myös taloudellinen riippumattomuus koettiin hyvin tärkeäksi asiaksi. Nämä asiat ovat tärkeitä erityisesti naisille, koska he voivat

olla usein taloudellisesti ahtaammalla kuin miehet. Perhevapaat ja huonompi palkkakehitys syövät naisten ansioita ja eläkekertymää ja he voivat olla usein taloudellisesti riippuvaisia puolisoistaan.

7.5 Eettisyys ja luotettavuus

Suunnitteluvaiheessa päätettiin yksimielisesti, että kohdennettu kysely olisi oikea tapa kerätä tutkimustietoa. Vauras Nainen-ryhmässä käydään vilkasta keskustelua sijoittamiseen liittyen. Vastausten vähäinen määrä ryhmän kokoon nähden (81,1 t) heikensi tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksella oli lopullinen aikataulu, johon pyrittiin ja siinä pysyttiin otoskoon pienuudesta huolimatta. Tästä syystä reliabiliteetti (luotettavuus) heikentyi kun vastauksia saatiin niukasti.

Luotettavuutta arvioitaessa ei voitu olla täysin varmoja vastausten oikeellisuudesta. Taloudellinen tilanne voi olla hyvin henkilökohtaiseksi luokiteltu aihealue. Lopputuloksia tulkitessa ei voida olla täysin varmoja siitä, ettei tuloksissa esiinny systemaattisia virheitä. Vastaaja on voinut antaa vastauksena paremman mielikuvan taloudellisesta tilanteestaan kuin mitä se todellisuudessa on. Systemaattinen virhe voi olla tosiasioiden vääristämistä, jolloin sillä on tutkimuksen kannalta reliabiliteettia ja validiteettia laskeva vaikutus. Systemaattinen virhe voi pahimmillaan aiheuttaa vääristymää tutkimuksen tuloksiin (Heikkilä 2014, 177–180.)

7.6 Tavoitteet ja niiden toteutuminen

Tavoitteemme oli tehdä selkeä ja napakka raportti meille kaikille tavallisille suomalaisille naisille sijoittamisen maailmaan. Halusimme tutkia myös tämän hetken kriisien vaikutusta naisten sijoituskäyttäytymiseen. Nämä tavoitteet onnistuivat ja olemme tyytyväisiä lopputulokseen. Aikataullinen tavoite oli työssäkäyntimme vuoksi saada raportti valmiiksi viimeistään vuoden 2022 loppuun mennessä ja tämä tavoite toteutui, joten on syytä olla tyytyväinen.

LÄHTEET

- Aunola, Vaula 2020. Enemmistö sijoittajista uskoo voivansa vaikuttaa sijoitusvalinnoillaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen. Viisas Raha-verkkolehti- lehti suomalaiselle sijoittajalle 9.9.2020. <https://viisasraha.fi/Oma-talous/Enemmist%C3%B6-sijoittajista-uskoo-voivansa-vaikuttaa-sijoitusvalinnoillaan-ilmastonmuutoksen-hillitsemiseen>. Viitattu 23.10.2022.
- Danske Bank julkaisuaika tuntematon. Lasikattolompakossa. Video. Lasikatto lompakossa: mitä sen murtaminen vaatii - Danske Bank Viitattu 19.9.2022.
- Erkkilä, Jorma 2019. Kasvusijoittajan kolme perussääntöä. Salkunrakentaja-verkkolehti 31.12.2019 Kasvusijoittajan kolme perussääntöä (salkunrakentaja.fi) Viitattu 23.8.2022.
- Erkkilä, Jorma 2022. Vain neljänneksellä naisella säästöjä elämänmuutoksen tekemiseen –"Tilanne ei merkittävästi ole parantunut" Salkunrakentaja-verkkolehti 4.3.2022 Nordnetin Tuppurainen: Naisilla isompi syy säästää ja sijoittaa kuin miehillä (salkunrakentaja.fi) Viitattu 6.6.2022.
- Euroclear Finland Tilastot. Liitekuvat 2–3. Mies- ja naispuoliset sijoittajat. Julkaistu 30.6.2022. <https://www.euroclear.com/finland/fi/statistics/male-and-female-investors.html>. Viitattu 2.9.2022.
- Euro ja talous 2022. Suomen talous 2/2022. Artikkele. Julkaistu 21.6.2022 Sota hidastaa talouskasvua ja nopeuttaa hintojen nousua – Euro ja talous Viitattu 23.8.2022.
- Handelsbanken julkaisuaika tuntematon. Rahastosäästämisen ABC. Verkkojulkaisu. Yhdistelmärahasto tarjoaa hajautuksen | Handelsbanken (Handelsbanken.fi) Viitattu 30.10.2022.
- Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita. Viitattu 26.9.2022.
- Huhtinen, Heini 2019. Mikä ihmeen FIRE? Nuoret haluavat nyt aikaiselle eläkkeelle, mutta se vaatii yleensä isoja tuloja ja äärimmäistä säästeliäisyyttä. Mitä tarkoittaa firettäminen, ja miksi se kiinnostaa nyt nuoria? | OP Media (op-media.fi) Viitattu 2.10.2022.
- Hyrskke, Anna, Lönnroth, Magdalena, Savilaakso, Antti ja Sievänen, Riikka 2020. Vastuullinen sijoittaminen. E-kirja. Helsinki: Helsingin kauppakamari. Viitattu 6.10.2022.
- Inkinen, Siru 2021. Financial Independence, Retire Early: Practicing FIRE and Its Effects on Consumers' Lives. Bachelor's Thesis. Department of Marketing. Aalto University School of Business. https://aaltoodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/110653/bachelor_Inkinen_Siru_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 20.8.2022.
- Kallunki, Juha-Pekka, MARTIKAINEN, Minna ja NIEMELÄ, Jaakko 2019. Ammattimainen sijoittaminen. Helsinki: Almatalent. Viitattu 10.10.2022.
- Kestäväkehitys.fi 2022. Perhevapaauudistus lisää tasa-arvoa ja huomioi entistä paremmin erilaiset perhemuodot. Työ- ja elinkeinoministeriön tiedote 1.8.2022. <https://kestavakehitys.fi/-/1271139/perhevapaauudistus-lisaa-tasa-arvoa-ja-huomioi-entista-paremmiin-erilaiset-perhemuodot#:~:text=Perhevapaauudistus%20tulee%20voimaan%201.8.2022.%20Uudet%20vanhempainvapaat%20kosk>. Viitattu 12.8.2022.
- Kungas, Milja 2021. Intohimoisesta säästämisestä ammatti. Budjetti: Entinen työterveyshoitaja Jenni Mattila säästi kotiäitinä viisinumeroisen summan. Nyt hän neuvoo taloudenhallintaa muillekin. Savon Sanomat 29.11.2021, Tänäään: Oma raha, B 4 – B 5. Viitattu 6.8.2022.
- Lavecchia, Francesco 2021. Mitä on osinkosijoittaminen? Verkkojulkaisu. Päivitetty 20.10.2021 Mitä on osinkosijoittaminen? | Morningstar Viitattu 2.10.2022.
- Mimmit sijoittaa 2018. Se joka ei riskeeraa ei juo samppanjaa. Mimmit sijoittaa blogi. Se joka ei riskeeraa, ei juo samppanjaa – Mimmit sijoittaa | Lily Viitattu 30.10.2022.

Mohd-Ashraf-Yatoo, Dr R S Waghela, 2022. FINACIAL LITERACY AND ITS ASSOCIATION WITH AGE AND EDUCATION OF WORKING WOMEN INVESTORS OF INDORE CITY. Journal of the Maharaja Sayajirao University of Baroda ISSN: 0025-0422. https://www.researchgate.net/publication/360915644_Financial_literacy_and_its_association_with_age_and_education_of_working_women_investors_of_indore_city. Viitattu 2.9.2022.

Morningstar 2009. Sijoittajan työkalut. Verkkojulkaisu. Päivitetty 21.9.2009 OSA 10: Mitä ovat erikoisrahastot? | Morningstar Viitattu 30.10.2022.

Morningstar 2022. Rahastot. Verkkojulkaisu. <https://www.morningstar.fi/fi/screener/fund.aspx#?filtersSelectedValue=%7B%7D&page=1&sortField=legalName&sortOrder=asc>. Viitattu 23.10.2022.

Myllyoja, Ninni & Kullas, Emilia 2010. Mitä jokaisen kotiäidin (ja muidenkin naisten) tulisi tietää sijoittamisesta. Helsinki: Talentum. Viitattu 21.8.2022.

Myllyoja, Ninni & Kullas, Emilia 2020. Rahan taju. Helsinki: Alma Talent. <https://corporate.nordea.com/article/72985/ukrainan-sodan-vaikutus-suomen-talouteen>. Viitattu 30.9.2022.

Mähkä, Merja 2021. Rahastokirja vasta-alkajille. Helsinki: Alma Talent Oy. Viitattu 6.10.2022.

Nickström, Pia-Maria julkaisuaika tuntematon. Näin rikastut varmasti- korkoa korolle -ilmiö selitettynä. Mimmit sijoittaa blogi. Näin rikastut varmasti – korkoa korolle -ilmiö selitettynä — Mimmit sijoittaa Viitattu 30.10.2022.

Nordea: Juho Kostiainen 2022. Ukrainan sodan vaikutus Suomen talouteen. Verkkojulkaisu. Viitattu 5.9.2022.

Nordnet julkaisuaika tuntematon. Osakkeiden verotus: sijoituksien verotus. Verkkojulkaisu. <https://www.nordnet.fi/fi/palvelut/verotus-ja-raportit>. Viitattu 11.6.2022.

Pietilä, Petra 2022 A. Seitsemän asiaa, jotka naisten tulisi tietää rahasta. Salkunrakentaja-verkkolehti 8.2.2022. Seitsemän asiaa, jotka naisten tulisi tietää rahasta (salkunrakentaja.fi) Viitattu 29.5.2022.

Pietilä, Petra 2022 B. Milleniaalit pörssikurssien suunnannäyttäjinä. Salkunrakentaja-verkkolehti 27.2.2022 Milleniaalit pörssikurssien suunnannäyttäjinä (salkunrakentaja.fi) Viitattu 19.9.2022.

Piilola, Terhi 2017. Crouching Masculinity, Hidden Risk: Female Investors (Re) Constructing and Negotiating Gendered Discourses about. Opinnäytetyö. Marketing koulutusohjelma. Kauppa- korkeakoulun markkinoinnin laitos. Aalto yliopisto Crouching Masculinity, Hidden Risk: Female Investors (Re)Constructing and Negotiating Gendered Discourses about Investing (aalto.fi) Viitattu 4.9.2022.

Rahavelho 2017. ETF:t tutuiksi- mitä ETF rahastot ovat? Verkkojulkaisu. ETF:t tutuiksi - Mitä ETF-rahastot ovat? - RahaVelho (Rahavelho.fi) Viitattu 30.10.2022.

Salkunrakentaja.fi. Sijoittamisen ABC - periaatteet ja sijoitusgurujen vinkit (salkunrakentaja.fi) Viitattu 23.8.2022.

Sijoittaja.fi 2021. Vastuullinen sijoittaminen – miten löydän sijoituskohteet? Verkkojulkaisu. Päivitetty 26.7.2021. <https://www.sijoittaja.fi/132352/vastuullinen-sijoittaminen-miten-loydan-sijoituskohteet/>. Viitattu 11.6.2022.

Sipari, Heidi 2022. Haluatko säästää rahaa ja luontoa? Tee tämä yksi muutos arkeesi. Talouselämä verkkolehti 25.8.2022 Heidi Sipari: Haluatko säästää rahaa ja luontoa? Tee tämä yksi muutos arkeesi | Talouselämä (talouselama.fi) Viitattu 25.8.2022.

S-pankki.fi 2022. Säästäminen ja sijoittaminen | Tutustu sijoitustuotteisiimme | S-Pankki Viitattu 24.8.2022.

Suomen virallinen tilasto (SVT). Liitekuva 1. Puolella kotitalouksista nettovarallisuutta yli 104 000 euroa vuonna 2019. Julkaistu 8.6.2021. Helsinki: Tilastokeskus https://www.tilastokeskus.fi/til/vtutk/2019/vtutk_2019_2021-06-08_tie_001_fi.html. Viitattu 11.6.2022.

Tamminen, Maija 2022. Naiset vyöryvät sijoittamaan ja äidit sijoittavat myös lapsilleen: kun lapset olivat aivan pieniä, varallisuuteni kasvoi koko ajan. Talouselämä-verkkolehti 21.2.2022. <https://www.talouselama.fi/uutiset/naiset-vyoryvat-sijoittamaan-ja-aidit-sijoittavat-myo-lapsilleen-kun-lapset-olivat-aivan-pienia-varallisuuteni-kasvoi-koko-ajan/bc4567f6-b555-4511-ae4f-443a27a587ea>. Viitattu 10.3.2021.

Tornivuori, Minja 2022. Millainen on hyvä yhtiö sijoittajan näkökulmasta? Nämä asiat menestynyt salkunhoitaja katsoo ennen ostoa. Talouselämä-verkkolehti 11.6.2022. <https://www.talouselama.fi/uutiset/millainen-on-hyva-yhtio-sijoittajan-nakokulmasta-nama-asiat-menestynyt-salkunhoitaja-katsoo-ennen-ostoa/456fa7d0-c8d3-41b8-989d-17577b2a3bb12>. Viitattu 11.6.2022.

Tuloverolaki 1535/1992. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1992/19921535?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sijoitusten%20verotus#O3L2>. Viitattu 2.6.2022.

Virolainen, Pekka 2022. Viisas raha. Lehti suomalaiselle sijoittajalle-verkkolehti 2022. Julkaistu 17.5.2022 Naiset säikähtivät sodan aiheuttamia pörssilaskuja vähemmän kuin miehet - Sijoittaminen - Viisas Raha Viitattu 23.8.2022.

LIITE 1: KYSELY: NAINEN SIJOITAJANA 2020-LUVULLA

Nainen sijoittajana 2020-luvulla

(vastaamalla tähän kyselyyn hyväksyn tietojeni keräämisen tietosuojailmoituksessa kuvatulla tavalla)

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

1. Asuinpaikka sijaitsee *

- Etelä-Suomen läänissä
- Länsi-Suomen läänissä
- Itä-Suomen läänissä
- Oulun läänissä
- Lapin läänissä
- Ulkomailla

2. Ikä *

- 18-26
- 27-35
- 36-44
- 45-53
- 54-62
- 63-71
- 72-80
- yli 80

3. Kotitalouden koko *

- 1 henkilö
- 2 henkilöä
- 3 henkilöä
- 4 henkilöä
- 5 henkilöä tai enemmän

4. Koulutustaso *

- peruskoulu
- toinen aste (ammattillinen koulutus tai lukio)
- alempi korkeakoulututkinto
- ylempi korkeakoulututkinto
- tohtorintutkinto

5. Elämäntilanne tällähetkellä *

- Työssäkäyvä
- Työtön
- Opiskelija
- Kotiäiti / isä
- Eläkeläinen

6. Tulotaso vuosittain (bruttona) *

- 10 000 - 15 000 €
- 15 000 - 20 000 €
- 20 000 € - 25 000 €
- 25 000 - 30 000 €
- 30 000 € - 40 000 €
- 40 000 € - 50 000 €
- 50 000 € - 60 000 €
- 60 000 € - 80 000 €
- 80 000 € - 100 000 €
- 100 000 € tai yli

7. Mistä tulosi koostuvat *

- Palkkatuloista
- Etuuksista
- Sijoituksistani ja säästöistäni
- Eläkkeestä
- Muusta, mistä?

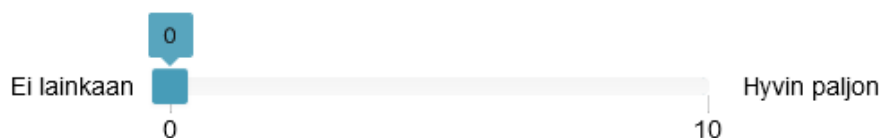
8. Kuinka paljon sijoitat vuodessa *

- alle 500 €
- 500 € - 1000 €
- 1000 € - 5000 €
- 5000 € - 10 000 €
- 10 000 € - 20 000 €
- 20 000 € - 50 000 € / vuosi
- 50 000 € - 100 000 € / vuosi
- 100 000 € tai enemmän / vuosi

9. Millaiseksi koet omat taitosi sijoittajana? *

- Osaan etsiä tietoa sijoittamisesta ja hyödyntää sitä tehdessäni sijoitusratkaisuja
- Koen epävarmuutta sijoitustaidoistani, koen, että sijoittaminen on monimutkaista ja vaikeaa
- Pelkään sijoittamisen riskejä ja sitä, että menetän sijoittamani rahat
- Olen kohtuullisen hyvin perillä sijoittamisesta
- Olen sijoittamisen expertti
- Ymmärrän korkoa korolle ilmiön
- Olen pitkäjänteinen sijoittaja, en tavoittele pikavoittoja ja kestäen osakekurssien ailahtelua

10. Vaikuttaako tunteet ostopäätöksiisi? *

11. Kuinka nykyisellä markkinoiden epävarmuudella on vaikutusta sijoittamiseesi? *

- Olen erittäin huolestunut talouden kehityksestä ja myyn, tai harkitsen myyväni kaikki pois
- Pysyn valitsemassani sijoitusstrategiassa
- Ostan lisää, kun osakekurssit ovat alhaalla ja saan halvalla

12. Kuinka tärkeäksi koet sen, että sijoitat yhtiöihin, jotka toimivat vastuullisesti sekä ympäristöä, että ihmisiä kohtaan? *

- Hyvin tärkeää
- Paljon merkitystä
- Jonkin verran merkitystä
- Ei merkitystä

13. Kuinka omat arvot ohjaavat sijoitustoimintaasi (eettinen sijoittaminen)? *

- Ihmisoikeuskysymykset ovat tärkeitä
- Taloudellisuus on tärkeää, voittoa ei tavoitella ihmisiä riistämällä, tai epäreilulla kilpailulla, taikka luonnon monimuotoisuutta tuhoamalla
- Ilmastonmuutoksen torjuminen on tärkeää

14. Sijoittamisen tavoitteet *

- Taloudellisen turvan parantaminen
- Eläkesäästäminen
- Taloudellinen riippumattomuus ja mahdollisesti ennenaikainen eläköityminen
- Asunto
- Matka
- Jokin muu, mikä?

15. Sijoittamisajan eli sijoitushorisontin pituus vuosina *

- Lyhyt, alle 5 vuotta
- Keskipitkä, 5-10 vuotta
- Pitkä, yli 10 vuotta

16. Sijoitusinstrumentit, mihin sijoitat *

- Osakkeet
- Osakerahastot
- Yhdistelmärahastot
- Passiiviset indeksirahastot
- Etf-pörssinoteeratut sijoitusrahastot
- Säästö- ja eläkevakuutukset
- Indeksirahastot
- Sijoitusasunto / asunnot
- Kryptovaluutat
- Korkopaperit ja joukkolainat

17. Sijoittamiseen liittyy aina riski. Millainen koet olevasi riskinottajana? *

- Olen varovainen sijoittaja, sijoitan vain matalan riskin sijoituskohteisiin
- Otan riskiä kohtuullisesti ja hajautan riskiä sijoittamalla erityyppisiin sijoitusinstrumentteihin
- Sijoitan korkean riskin sijoituskohteisiin. En pelkää vaikka menettäisin kaikki sijoitukseni suurempaa voittoa tavoitellessani.

18. Kuinka Covid-19 pandemia vaikuttanut sijoitusaktiivisuuteesi? *

- Olen innostunut ja seuraan sijoitusblogeja, sekä Instagramissa sijoitusasiantuntijoita, sekä luen sijoittamiseen liittyvää kirjallisuutta aiempaa enemmän
- Työllisyystilanne on epävarmempi pandemia takia ja sijoittamani summat ovat siksi laskeneet
- Koen, että innostukseni sijoittamiseen on vähentynyt maailmantilanteen vuoksi, ei sovi arvomaailmaani
- Pandemia ei ole vaikuttanut sijoitusaktiivisuuteen

19. Inflaatio ja Ukrainan hyökkäyssota tulivat kahden raskaan pandemiavuoden jälkeen ja osakekurssit romahtivat kerralla, mitä ajatuksia tämä herättää? *

- Olen turhautunut ja stressaantunut, en tiedä mitä tehdä sijoituksilleni
- Olen varautunut tähän hajauttamalla omaisuuttani, sekä sijoituksia -ja säästöjä eri kohteisiin
- Talouteni on tiukilla ja olen joutunut turvautumaan sijoituksiini, vaikka en olisi sitä halunnut
- Taloudessani on ollut purskuria vaikeiden aikojen varalle ja sijoitan samalla tavalla kuin ennenkin

Vastaamalla tähän kyselyyn hyväksyn tietojeni keräämisen tietosuojailmoituksessa kuvatulla tavalla.

Linkki tietosuojailmoitukseen:

https://amksavonia-my.sharepoint.com/:b:/g/personal/johanna_paivinen_edu_savonia_fi/Ee4IVlw68FxFkTpd7TsFvL0BftWGDQq3cNk_dj2huA6Pvw

Haluan lähettää vastaukseni*

Edellinen

Lähetä